

4. Analytická část

4.1 Nemocensky pojištěné osoby

Základním ukazatelem, ke kterému se vztahují údaje o pracovní neschopnosti, je ukazatel průměrného počtu nemocensky pojištěných osob.

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob – ukazatel udává průměrný počet osob, které jsou povinně či dobrovolně nemocensky pojištěné podle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Zahrnuje všechny osoby, které byly alespoň po jeden den vykazovaného období nemocensky pojištěné. V případě více překrývajících se pojistných vztahů pojištěnce v rámci jednoho zaměstnavatele a jedné mzdové účtárny se započítává pojištěnec pouze jedenkrát. V ostatních případech je pojištěnec započítáván tolikrát, kolik má pracovněprávních pojistných vztahů.

Poznámka:

Do průměrného počtu nemocensky pojištěných nejsou započtení vojáci z povolání a příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob = počet dnů nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných osob ve vykazovaném období / počet kalendářních dnů ve vykazovaném období.

V roce 2022 činil průměrný počet nemocensky pojištěných **celkem 4 748 tis. osob**, tedy téměř o 40 tis. (tj. o 0,8 %) více než před rokem. Po poklesu v roce 2020, na kterém se zřejmě odrazilo propouštění v některých odvětvích kvůli epidemii nemoci covid-19, už se počet nemocensky pojištěných vrátil na hodnoty z roku 2018 a 2019, ba je dokonce překonal. Na meziročním nárůstu se mohou podílet i občané z Ukrajiny, kteří zejména během 1. pol. roku 2022 přicestovali do České republiky a při zaměstnání jim vznikla účast na nemocenském pojištění, tudíž jsou součástí českého systému nemocenského pojištění.

Vůbec poprvé v desetileté historii bylo mezi pojištěnci více žen (50,3 %) než mužů (49,7 %). V roce 2022 bylo nemocensky pojištěných 2 389 tis. žen a 2 359 tis. mužů. To opět patrně souvisí s příchodem občanů, resp. převážně právě občanek – žen se svými potomky – z Ukrajiny. Vliv může mít i zvyšující se věk žen při odchodu do důchodu. Meziročně vzrostl počet pojištěných mužů o 4 tis. (v relativním vyjádření o 0,2 %), zatímco počet žen se zvýšil o 35 tis. (1,5 %).

Tab. 1.1: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob, 2012–2022 (v tis.)

Rok	Celkem	podle pohlaví		Zaměstnanci	podle pohlaví		OSVČ	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2012	4 471,9	2 281,4	2 190,5	4 366,2	2 216,3	2 149,9	105,7	65,1	40,6
2013	4 440,3	2 260,7	2 179,6	4 331,2	2 194,2	2 136,9	109,2	66,5	42,7
2014	4 464,1	2 272,9	2 191,2	4 358,3	2 207,8	2 150,6	105,7	65,1	40,6
2015	4 507,0	2 301,3	2 205,7	4 417,6	2 252,8	2 164,8	89,4	48,5	40,9
2016	4 571,3	2 328,5	2 242,8	4 481,8	2 273,5	2 208,3	89,5	55,0	34,5
2017	4 671,8	2 370,0	2 301,8	4 582,2	2 315,8	2 266,4	89,7	54,2	35,4
2018	4 732,7	2 391,4	2 341,3	4 641,5	2 336,8	2 304,6	91,3	54,5	36,7
2019	4 732,9	2 384,9	2 348,0	4 638,5	2 329,4	2 309,1	94,4	55,5	39,0
2020	4 690,4	2 354,0	2 336,4	4 594,7	2 298,4	2 296,3	95,7	55,5	40,1
2021	4 708,2	2 354,2	2 354,0	4 609,6	2 297,4	2 312,2	98,5	56,8	41,8
2022	4 747,9	2 358,5	2 389,4	4 647,0	2 300,7	2 346,3	100,9	57,8	43,1

Zdroj: ČSÚ

Počet **dobrovolně nemocensky pojištěných** – tedy **osob samostatně výdělečně činných (OSVČ)** – pokračoval v rostoucím trendu nastoleném od roku 2016. Jejich počet v roce 2022 přesáhl hranici 100 tis., meziročně se zvýšil o více než 2 %. Přesto podíl pojištěných OSVČ na celkovém počtu OSVČ vykonávajících hlavní činnost zůstává na necelých 16 %. Muži představovali 57 % nemocensky pojištěných OSVČ.

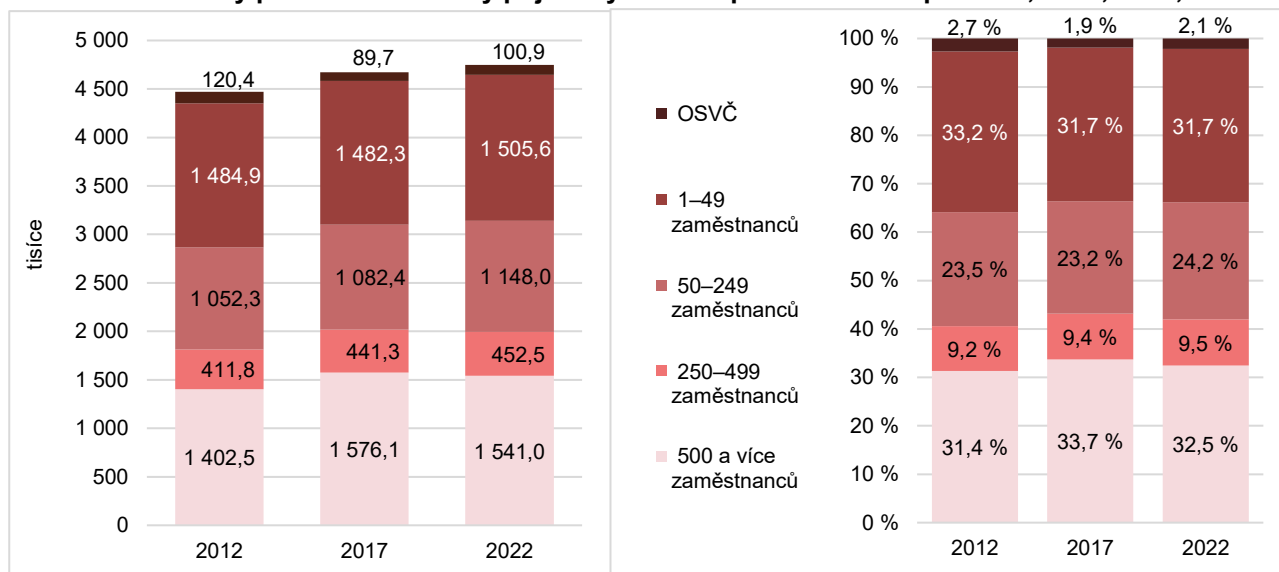
Nemocensky pojištěných OSVČ z řad žen přibývá. Jejich počet – 43,1 tis. – byl nejvyšší v uplynulém desetiletí. Může to být ovlivněno nárokem na peněžitou podporu v mateřství v případě placení nemocenského pojištění, ale i větší ochotou žen samostatně výdělečně činných si nemocenské pojištění platit. Zatímco v roce 2012 ženy tvořily 38 % všech nemocensky pojištěných OSVČ, v roce 2022 to bylo o 4 p. b. více.

Pomineme-li meziroční pokles v roce 2020 a stagnaci v roce předchozím, je patrné, že vlivem rostoucího počtu zaměstnanců se od roku 2014 kontinuálně zvyšoval i průměrný počet nemocensky pojištěných. Mezi roky 2014 a 2022 došlo k nárůstu počtu pojištěnců mezi zaměstnanci o 6,6 % (289 tis.). Na tomto nárůstu se podílely především ženy. Za toto období vzrostl **počet nemocensky pojištěných zaměstnankyň** o 9 % (196 tis.). Nemocensky pojištěných zaměstnanců (mužů) přibýlo o 4 % (93 tis.).

Z **regionálního pohledu** je nejvyšší průměrný počet nemocensky pojištěných v hlavním městě Praze, a to 1 287 tis., což je o 30 tis. více než v roce 2021. Pojištěnci v Praze představují více než čtvrtinu republikové hodnoty. Zásadní roli zde sehrává skutečnost, že data v krajském třídění jsou zpracována **podle sídla zaměstnavatele, resp. jeho mzdové účtárny** a není výjimkou, aby firma se sídlem v Praze působila v jiných regionech či dokonce celorepublikově. Druhé a třetí místo obsadily Jihomoravský kraj s 523 tis. pojištěnců (11 % všech pojištěnců v ČR) a nejlidnatější Středočeský kraj s 468 tis. pojištěnců (10 %). Jedním z faktorů, který toto ovlivňuje, je bezesporu dojíždění Středočechů za zaměstnáním do Prahy.

Co se týče **velikosti podniku**, třetina nemocensky pojištěných osob (1 541 tis.) pracuje ve velkých firmách s 500 a více zaměstnanci. Za posledních deset let jejich počet vzrostl o více než 138 tis. osob. Další necelá třetina připadá na podniky mající do 50 zaměstnanců, kde v roce 2022 pracovalo více než 1,5 mil. nemocensky pojištěných osob. Nejnižší podíl mezi nemocensky pojištěnými osobami představují **OSVČ**, které jsou, jak už bylo zmíněno, pojištěny dobrovolně. V roce 2022 tvořily pouhých 2,1 % z celkového počtu pojištěnců v ČR. Před deseti lety byl jejich podíl 2,7 %.

Graf 1.1: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob podle velikosti podniku, 2012, 2017, 2022

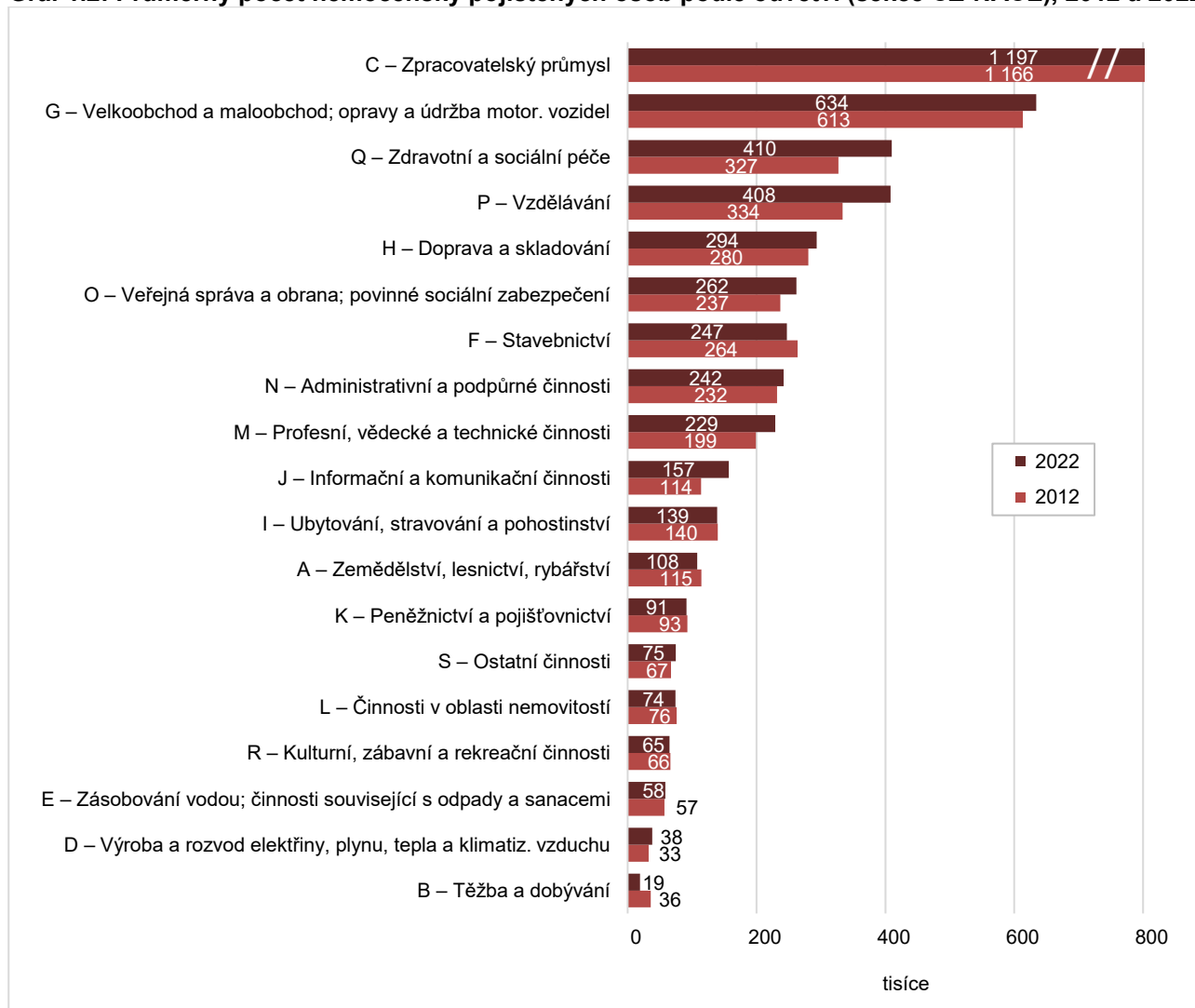
Zdroj: ČSÚ

Nejvíce zastoupenými **odvětvími**, co do počtu nemocensky pojištěných, jsou sekce Zpracovatelský průmysl a Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel, což odráží strukturu české ekonomiky. Tato dvě odvětví dohromady zaměstnávají dvě pětiny (39 %) všech nemocensky pojištěných, přičemž na podniky s převažující ekonomickou činností ve zpracovatelském průmyslu připadá 25 % pojištěnců. V rámci zpracovatelského průmyslu působilo nejvíce nemocensky pojištěných osob v automobilovém průmyslu (CZ-NACE oddíl 29), kde v roce 2022 pracovalo 15 % všech nemocensky pojištěných osob ze zpracovatelského průmyslu. S menším odstupem následovaly kovozpracující (oddíl 25) a strojírenský (oddíl 28) průmysl, na které připadalo 13 %, resp. 10 % ze všech nemocensky pojištěných osob ve zpracovatelském průmyslu. Vzhledem k velkému zastoupení zpracovatelského průmyslu v rámci české ekonomiky je této sekci věnována samostatná část 8 tabulkové přílohy.

V odvětvových sekcích Veřejná správa¹, Vzdělávání a Zdravotní a sociální péče byla v roce 2022 celkově zaměstnána více než pětina (23 %) ze všech nemocensky pojištěných². V roce 2022 dohromady v těchto odvětvových sekcích více než tři čtvrtiny z nemocensky pojištěných osob tvořily ženy. Jen v sekci Zdravotní a sociální péče to bylo více než 80 %.

Graf 1.2: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2012 a 2022

Mezi roky 2012 a 2022 došlo k nárůstu počtu nemocensky pojištěných téměř o 276 tis. osob (tj. o 6 %). Na tomto nárůstu se podílely především ženy, jejich počet mezi roky 2012 a 2022 vzrostl o 9,1 %, což v absolutním vyjádření představuje nárůst o téměř 200 tisíc zaměstnaných. Jen pro srovnání, počet mužů se zvýšil o 3,4 % (77 tis.). Tomu odpovídá i srovnání dle odvětví. Nejvíce pojištěnců, více než 83 tis. (tedy 25 %) přibylo v sekci Zdravotní a sociální péče. Přičemž jen nárůst oproti roku 2019 – v souvislosti s nebývalým náporům na zdravotnictví v podobě pandemie – činil 36 tis., resp. 10 %. V dlouhodobějším horizontu může být důvodem i stárnutí populace. Odvětvovou sekcí s druhým nejvyšším absolutním přírůstkem za poslední desetiletí bylo Vzdělávání. Zde vzrostl počet nemocenských pojištěnců o 75 tis., což představovalo 22% nárůst.

Výrazné zvýšení bylo zaznamenáno i v odvětvové sekci Informační a komunikační činnosti, kde počet nemocensky pojištěných osob za posledních deset let vzrostl o 43 tis., tj. o 38 %. Tato odvětvová sekce

¹ Celý název sekce O: Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení.

² Uvedený podíl nezahrnuje vojáky z povolání, příslušníky Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace. Správcem registrů těchto příslušníků je služební orgán v oborech své působnosti.

zahrnuje řadu ekonomických činností od vydavatelských, audiovizuálních a mediálních činností přes telekomunikace až po činnosti v oblasti informačních a komunikačních technologií. Tam spadá např. programování či IT poradenství a zpracování dat. Největší nárůst počtu nemocensky pojištěných osob byl v této sekci zaznamenán v oddílu Činnosti v oblasti informačních technologií (CZ-NACE 62), kde se počet pojištěnců od roku 2017 zvýšil o více než třetinu (tj. o 24 tis.).

Naopak odvětvími, která měla v roce 2022 méně pojištěnců než v roce 2012, byly Těžba a dobývání, Stavebnictví (obojí pokles shodně o 17 tis.) a Zemědělství, lesnictví a rybnářství (–6 tis.). V odvětví Těžba a dobývání to představovalo snížení počtu pojištěnců dokonce o 47 %.

Sekce Ubytování, stravování a pohostinství zažila mezi roky 2019 a 2022 pokles počtu nemocensky pojištěných ze 153 tis. na 139 tis., čili o 14 tis. (9 %). Zde svou roli patrně sehrála proticovidová opatření v podobě omezení provozu restaurací a uzavření ubytovacích zařízení.

V roce 2022 vzrostl počet pojištěnců ve Vzdělávání o 12,9 tisíc (3,3 %). Jde o největší absolutní meziroční nárůst ze všech sledovaných odvětvových sekcí. Výrazně rostl počet nemocensky pojištěných i v IT činnostech (CZ NACE 62), a to o 7,8 tisíc, což představuje nárůst o 9,1 %.

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých – ukazatel udává průměrný počet nemocensky pojištěných osob mladších 18 let (viz § 350 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých = počet dnů nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných mladistvých ve vykazovaném období / počet kalendářních dnů ve vykazovaném období.

V roce 2022 bylo evidováno 11,7 tis. nemocensky pojištěných mladistvých, tedy osob mladších 18 let. Na celkovém počtu pojištěnců se podíleli 0,25 %. Jejich počet meziročně vzrostl z 10,3 tis. o 1 473 osob, tj. o 14 %.

4.2 Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti

Vstupním zdrojem a podkladem pro zpracování dat této kapitoly jsou údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz nahlášené České správě sociálního zabezpečení prostřednictvím „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“ (tzv. eNeschopenka), které vyplňuje ošetřující lékař.

4.2.1 Počet případů dočasné pracovní neschopnosti

Četnost výskytu dočasné pracovní neschopnosti (DPN) odráží ukazatel o počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti. Tento absolutní ukazatel je rovněž vhodný pro posouzení trendů vývoje pracovní neschopnosti v čase. Avšak z pohledu porovnání regionů, jednotlivých odvětví ekonomických činností či velikosti podniku má vyšší vypovídací schopnost **ukazatel relativní** – počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti **na 100 pojištěnců** v dané kategorii, např. ve zpracovatelském průmyslu, v malých podnicích či konkrétním kraji.

Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel zahrnuje nově hlášené případy pracovní neschopnosti ve sledovaném období na základě hlášení o vzniku pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob.

Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců – ukazatel vyjadřuje počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti, které připadají v průměru na 100 nemocensky pojištěných osob.

V roce 2022 bylo v Česku nahlášeno **celkem 3 458 tis. případů pracovní neschopnosti**. To je o 26 % (703 tis.) případů více než v předchozím roce. Loni byl meziroční nárůst oproti roku 2020 15%, čili o 364 tis. případů. Mezi lety 2012–2019 počet hlášených případů pracovní neschopnosti rostl v průměru o 6,7 % (98,3 tis.) ročně. Rostoucí trend byl nastolen již v roce 2015. V té době však bylo během roku nahlášeno dvakrát méně případů než v roce 2022. Jen za poslední dva roky vzrostl počet případů pracovní neschopnosti o více než milion.

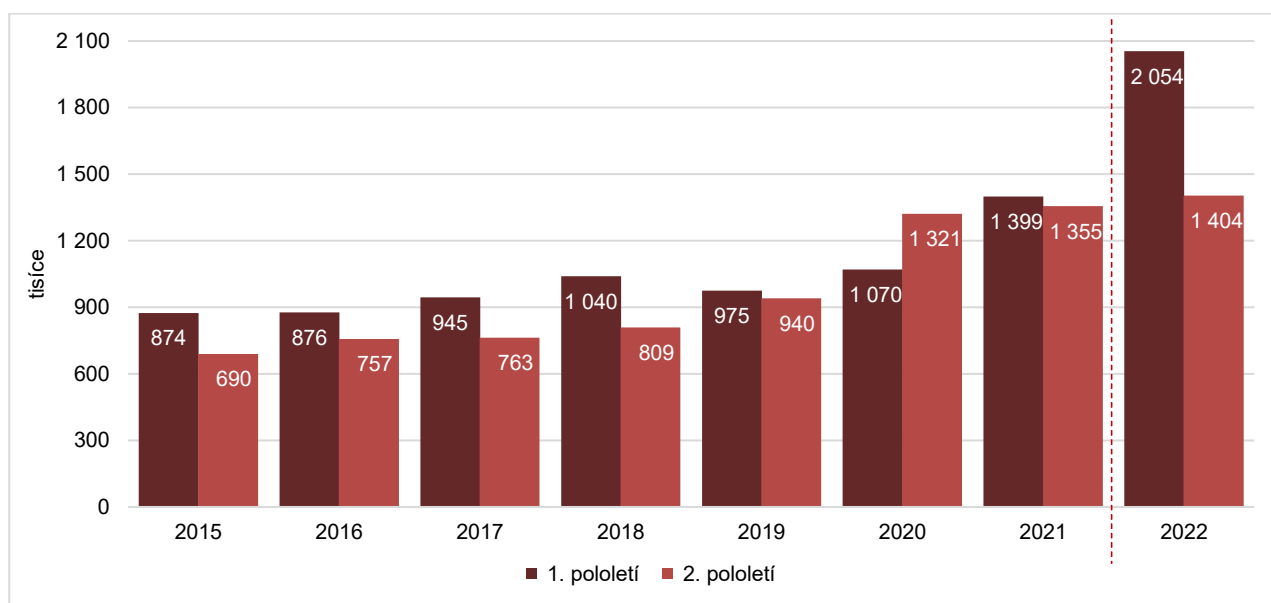

Významným faktorem, který stojí za meziročním extrémním nárůstem počtu nových případů, byla bezesporu pokračující **pandemie nemoci covid-19** a rozšíření velmi nakažlivé varianty omikron. Případů pracovní neschopnosti **pro nemoc** bylo v roce 2022 nahlášeno 3,2 milionu, tedy o 691 tis. více než před rokem. V relativním vyjádření došlo k nárůstu o 27 %. Do počtu případů pro nemoc jsou kromě nemocí jako takových započteny i karantény³. Kromě navýšení počtu případů nemocí, karantén a izolací byl ovšem nárůst částečně způsoben i metodologicky. **Od 17. ledna do 28. února 2022** při testování zaměstnanců na covid-19 byly **některým pracujícím** vydány neschopenky pro karanténu či izolaci **duplicitně**. V zájmu operativního jednání při jejich vyřizování vydávali neschopenky jak praktičtí lékaři, tak krajské hygienické stanice. Z dostupných zdrojových databází však není možné duplicitní případy identifikovat a ani vyčíslit jejich míru.

Do jisté míry duplicitní vydávání neschopenek má kromě počtu nahlášených případů vliv i na další prezentované a z nich odvozené ukazatele (počet kalendářních dnů v pracovní neschopnosti, průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti, průměrný denní stav dočasné práce neschopných).

Za druhé pololetí roku 2022, ve kterém již duplicity nejsou⁴, bylo nahlášeno 1 404 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti, z toho 1 298 tis. případů bylo pro nemoc. Meziroční nárůst počtu případů pracovní neschopnosti oproti 2. pol. 2021 činil 50 tis. a též nárůst ve srovnání s druhou polovinou roku 2020 je jen mírný (viz graf 2.1). Ovšem srovnáme-li 2. pol. 2022 s obdobím před pandemií (tedy s 2. pol. 2019), počet neschopenek pro nemoc se zvýšil o 55 % (+459 tis.). V posledních 6 měsících roku 2022 bylo dokonce vystaveno nepatrně více neschopenek z důvodu nemoci než ve stejných obdobích v letech 2020 a 2021, které byly silně ovlivněny epidemií covid-19.

Graf 2.1: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti, 2015–2022

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSÚ

Vedle pandemie mělo na nárůst počtu případů pracovní neschopnosti v posledních 2 letech vliv (ačkoliv ve srovnání s pandemií podružný) i **zrušení karenční doby od 1. července 2019**, kdy zaměstnanec dostává náhradu mzdy již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého, jako tomu bylo od roku 2009 až do června 2019.

V roce 2022 bylo vystaveno 45 tis. neschopenek pro **pracovní úraz**. Po poklesu v roce 2020, kdy došlo ke 41 tis. pracovních úrazů vyžadujících pracovní neschopnost, se čísla vrátila na hodnotu z roku 2019.

³ Kromě karantén do počtu neschopností patří také izolace. Více informací viz kap. 4.4.1.

⁴ Z toho důvodu je u některých ukazatelů uvedeno meziroční srovnání druhých pololetí 2021 a 2022, případně i starších let.

Zatímco počet pracovních úrazů meziročně mírně poklesl (o 325 úrazů), **počet mimopracovních úrazů**, kvůli nimž byla vydána neschopenka, naopak vzrostl. Ze 160 tis. na 173 tis.

Ženy nastupují do pracovní neschopnosti častěji, v roce 2022 v 54 % případů, což je nebývale vysoký podíl, který opět může mít souvislost s migrací z Ukrajiny. Celkem bylo evidováno 1 869 tis. případů pracovní neschopnosti žen. Počet neschopenek mužů byl o 281 tis. nižší. Pokud se zaměříme na dočasné pracovní neschopnosti **pro nemoc**, je rozdíl ještě větší. Ženy vykázaly o 334 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti **pro nemoc** více než muži. Srovnáme-li současný stav s obdobím před pandemií (tedy s rokem 2019), počet neschopenek pro nemoc u mužů vzrostl o 88 % (+680 tis.), u žen o 91 % (+849 tis.).

Tab. 2.1: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 2012–2022 (v tis.)

Rok	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2012	1 226,9	593,7	633,2	1 067,3	485,9	581,4	44,1	31,5	12,7	115,4	76,4	39,1
2013	1 331,5	638,2	693,3	1 168,1	528,7	639,4	42,9	30,4	12,5	120,5	79,1	41,4
2014	1 314,8	631,7	683,1	1 146,3	518,5	627,8	45,1	31,7	13,3	123,4	81,5	42,0
2015	1 563,5	751,8	811,7	1 383,9	632,6	751,3	46,3	32,1	14,2	133,3	87,0	46,2
2016	1 633,3	784,1	849,3	1 440,9	658,2	782,7	47,4	32,6	14,8	145,0	93,2	51,8
2017	1 707,5	814,5	893,0	1 510,9	687,8	823,1	47,5	32,6	14,9	149,1	94,1	55,1
2018	1 849,5	874,3	975,2	1 650,3	746,8	903,5	46,2	31,3	14,9	153,0	96,1	56,8
2019	1 914,8	902,3	1 012,5	1 711,2	772,9	938,3	44,6	30,1	14,5	159,0	99,3	59,7
2020	2 391,0	1 141,8	1 249,2	2 202,7	1 022,3	1 180,4	41,4	28,7	12,7	147,0	90,9	56,1
2021	2 754,8	1 342,9	1 411,9	2 549,7	1 213,5	1 336,3	44,9	31,1	13,8	160,1	98,3	61,8
2022	3 457,6	1 588,5	1 869,1	3 240,3	1 453,3	1 787,1	44,6	29,9	14,7	172,7	105,4	67,3

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSÚ

Z celkového počtu nově hlášených případů PN (pracovní neschopnosti) pro **pracovní úrazy** připadala v roce 2022 na ženy třetina z nich. Tato skutečnost je dána i odlišnou odvětvovou strukturou zaměstnanosti žen a mužů. Odvětví, kde převládají muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního úrazu, jsou např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství. Naopak odvětvové sekce, kde převažují v zaměstnání ženy a rizika pracovních úrazů bývají méně častá, jsou Peněžnictví a pojišťovnictví, Veřejná správa, Vzdělávání nebo Zdravotní a sociální péče.

Až do roku 2020 byl u pracovních neschopností **z důvodu nemoci** podíl **podle pohlaví** dlouhodobě relativně konstantní. Neschopenky mužů činily maximálně 46 %. V roce 2021 se podíl zvýšil na 48 % a o rok později opět poklesl na 45 %. U pracovních neschopností zapříčiněných úrazem podíl žen v čase roste. Toto je zřejmě zejména u jiných než pracovních úrazů, kdy v roce 2012 ženy nahlásily 39 tis. případů, kdežto v roce 2022 to bylo 67 tis. úrazů. Absolutní nárůst je však patrný i u mužů, počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti z důvodu **nepracovních (ostatních) úrazů** v roce 2012 činil 76 tis. a o 10 let později překonal hranici 100 tis.

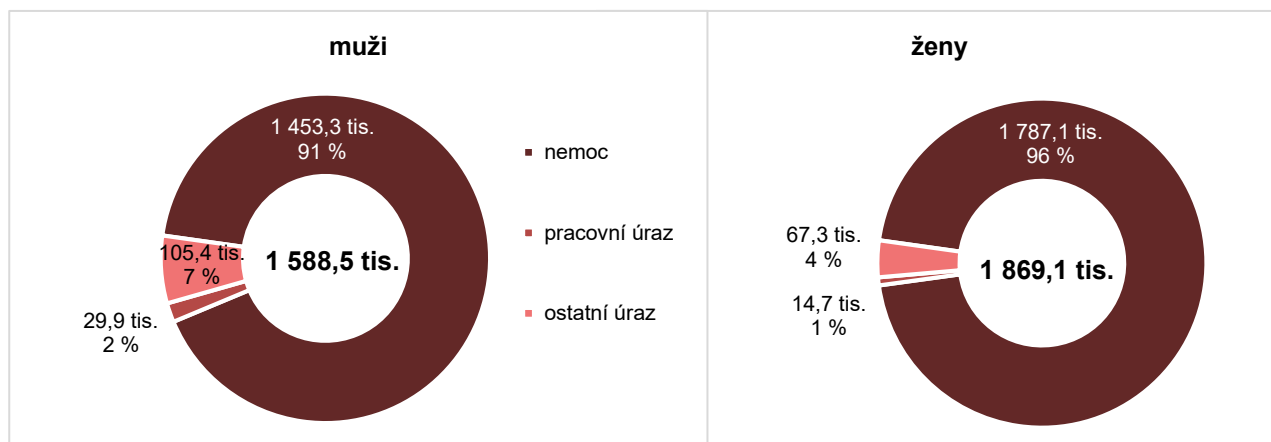
Meziroční nárůst pracovní neschopnosti byl vyšší **u žen**. Absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti se meziročně zvýšil ze 1 412 tis. případů (u mužů z 1 343 tis. případů) v roce 2021 na 1 869 tis. případů (u mužů na 1 589 tis. případů) v roce 2022. Vzrostl tak o 32 % (o 18 % u mužů). Co se týče neschopností **pro nemoc**, v případě žen jejich počet meziročně vzrostl o více než třetinu (451 tis.), u mužů to bylo o pětinu (240 tis.).

Z hlediska **příčin** se 1 787 tis. (96 %) nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti žen týkalo nemoci, 15 tis. (0,8 %) pracovních úrazů a 67 tis. (4 %) ostatních úrazů. **Muži** byli v pracovní neschopnosti z důvodu nemoci v 1 453 tis. případech (91 %), kvůli pracovnímu úrazu ve 30 tis. případech (2 %) a z důvodu ostatních úrazů ve 105 tis. případech (7 %).

Za **posledních pět let** počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti výrazně vzrostl – o 1 750 tis. případů (o 102 %) z 1 708 tis. případů v roce 2017 na 3 458 tis. v roce 2022. Na zvýšení se větší měrou podílely ženy (+976 tis. případů). Za nárůstem stály především výše zmíněné neschopenky z důvodu nemoci.

Graf 2.2: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 2022

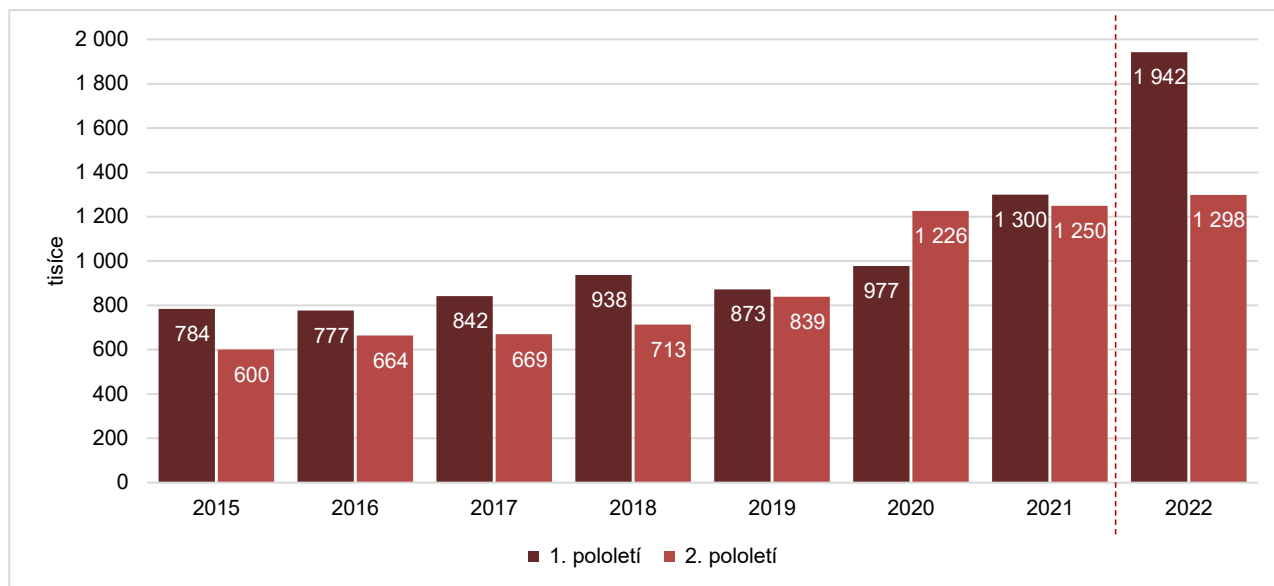
Zdroj: ČSÚ

Dopad legislativních změn na výskyt pracovní neschopnosti je zřejmý zejména na vývoji případů pracovní neschopnosti **pro nemoc**. Na počet případů pracovní neschopnosti pro úrazy takový vliv nemají. Legislativní úpravy ve vyplácení dávek nemocenského se nejvíce projevují v četnosti případů méně závažných a krátkodobých pracovních neschopností, např. u nemocí dýchacích cest (běžná nachlazení, záněty horních cest dýchacích apod.).

Do roku 2018 platil trend, že **v prvním půlroce** je hlášeno značně více případů pracovní neschopnosti než v pololetí druhém. Možným vysvětlením mohou být jarní chřipkové epidemie. Naopak poklesu v druhém pololetí nahrávají prázdniny, zejména letní, ale také podzimní a vánoční. Pokud se nejedná o onemocnění závažnějšího charakteru, může se pojištěnec během dovolené sám zotavit bez nutnosti návštěvy lékaře a vystavení pracovní neschopnosti. Jak již bylo zmíněno výše, jedním z faktorů, které zapříčinily meziroční nárůst počtu nových případů pracovní neschopnosti **způsobených nemocí** oproti 1. pol. 2018, je patrně **zrušení karenční doby od 1. července 2019**, kdy je náhrada mzdy od zaměstnavatele zaměstnanci vyplácena již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého. Rozdíl mezi prvním a druhým pololetím v roce 2019 již tedy není tak markantní.

V roce 2020 statistiky pracovní neschopnosti ovládla **koronavirová pandemie**, kdy v druhém pololetí Česko zasáhla podzimní vlna onemocnění. Zatímco mezi prvními pololetími roku 2019 a 2020 došlo k nárůstu o 104 tis. (o 12 %) případů pracovní neschopnosti pro nemoc, mezi druhými pololetími se počet navýšil o 387 tis. (o 46 %). V porovnání počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti z důvodu nemoci v druhém pololetí roku 2018 a stejného období v roce 2020 došlo k nárůstu o 72 %. Graf 2.3 dále ilustruje vysoké hodnoty v druhých pololetích let 2020 a 2021, kam spadají podzimní vlny onemocnění covid-19. Toto období už ovšem nevykazuje takový meziroční nárůst. Na podobné úrovni se nachází údaj za 2. polovinu roku 2022. Dramatické zvýšení počtu případů pracovní neschopnosti pro nemoc (+642 tis., 49 %) lze vidět v 1. pololetí roku 2022. To je ovšem do určité míry zkresleno. Jak již bylo zmíněno výše, ve statistikách ze začátku roku 2022 se mohou nacházet duplicity vzniklé v zájmu zajištění co nejrychlejšího zabránění šíření onemocnění. Tyto případy však není možné identifikovat a z celkových dat vyloučit.

Srovnáme-li 2. pol. 2022, které již není zatížené duplicitami, s obdobím před pandemií (tedy s 2. pol. 2019), počet **neschopenek pro nemoc** se zvýšil o 55 % (+459 tis.). **U mužů** vzrostl o 51 % (+194 tis.), **u žen** o 58 % (+266 tis.).

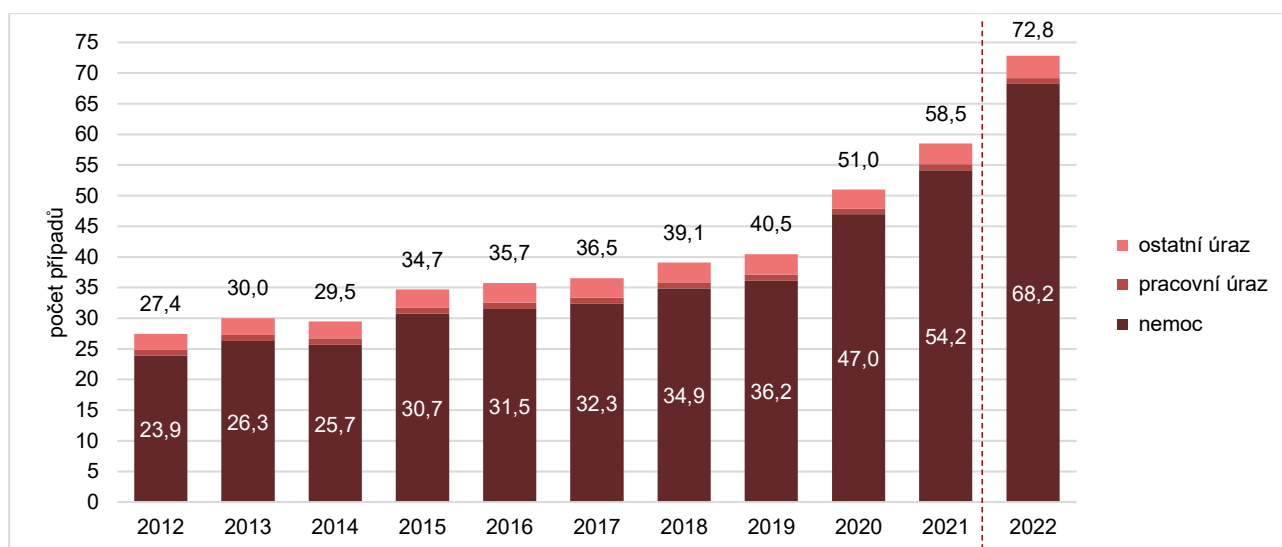
Graf 2.3: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2015–2022

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSÚ

V relativním pohledu v roce 2022 meziročně přibýlo 14 **případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců** a celková hodnota tak činila 73 případů. Zatímco u mužů počet případů dosáhl 67, mezi ženami to bylo 78 neschopností. Na 100 pojištěnců (bez ohledu na pohlaví) připadalo 68 nově hlášených případů pracovní neschopnosti **pro nemoc**, což bylo téměř třikrát více než v roce 2012. Co se týče počtu neschopenek z důvodu **úrazů**, tak pokud pomineme rok 2020, kdy počet úrazů na 100 pojištěnců poklesl, panuje zde víceméně stagnace. Dá se předpokládat, že předloňský výkyv souvisel s vyhlášením nouzového stavu, celkovým omezením pohybu, uzavřením některých podniků a větší mírou práce z domova. Některá bezpečnostní opatření jsou i nadále vyžadována a využívání home office se v některých odvětvích uplatňuje ve větší míře než dříve. Zejména v manuálních profesích se však digitalizace prosazuje pomaleji, nebo je zcela nemožná a už v roce 2021 se pracovní úrazovost vrátila na úroveň před pandemií.

Počet neschopenek z důvodu **pracovního úrazu** se pohybuje okolo 1 případu na 100 pojištěnců. **U mimopracovních úrazů** hodnota v roce 2022 činila 3,6.

Graf 2.4: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle příčiny, 2012–2022

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

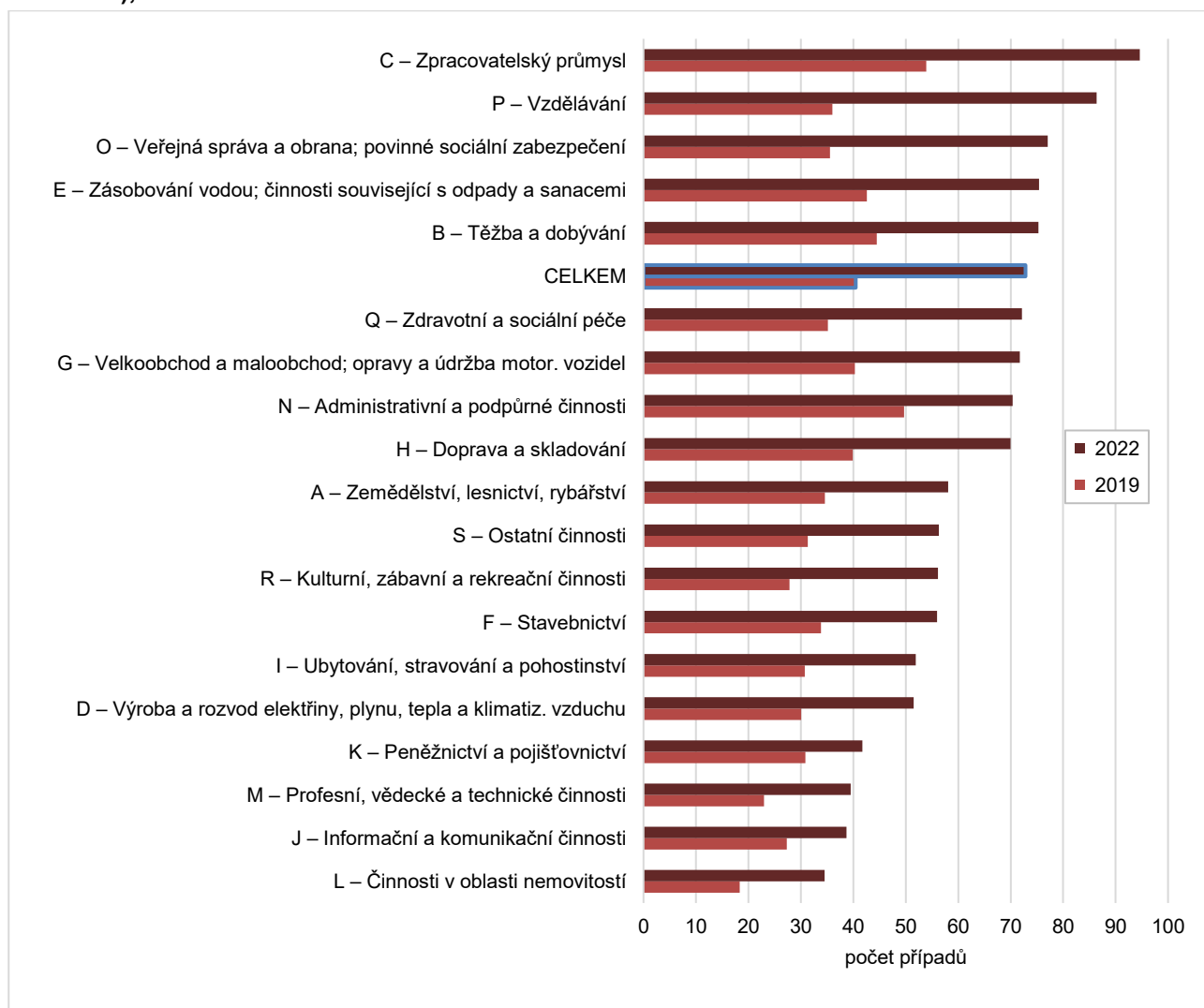
Zdroj: ČSÚ

Nejvíce nových případů dočasné pracovní neschopnosti bylo v roce 2022 nahlášeno v subjektech, které dle převažující ekonomické činnosti spadají do **odvětvové sekce** Zpracovatelský průmysl (1 132 tis. případů) a Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (455 tis.). Není divu, protože jde o odvětví, kde pracuje nejvíce osob, jak bylo uvedeno výše v kap. 4.1. Naopak nejméně případů bylo v absolutních číslech hlášeno v odvětvích Těžba a dobývání (14 tis.) a Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (20 tis.).

V roce 2022 **meziročně** vzrostl počet případů dočasné pracovní neschopnosti procentuálně nejvíce v odvětvové sekci Vzdělávání, a to o 60 % (132 tis.). Učitelé (včetně očkovaných) často nastupovali do karantény, pokud se při povinném testování žáků u některého z nich objevil pozitivní test na covid-19. Absolutně nejvíce (o 172 tis.) vzrostl počet nově nahlášených případů dočasné pracovní neschopnosti ve Zpracovatelském průmyslu. Meziročně vzrostl počet nahlášených případů ve všech odvětvích.

Absolutní počty nově hlášených případů jsou ovlivněny odvětvovou strukturou národního hospodářství a zaměstnaností v jednotlivých odvětvích. Z toho důvodu má vyšší vypovídací schopnost již zmíněný relativní ukazatel – počet nově hlášených případů na 100 pojištěnců v daném odvětví.

Graf 2.5: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2019 a 2022

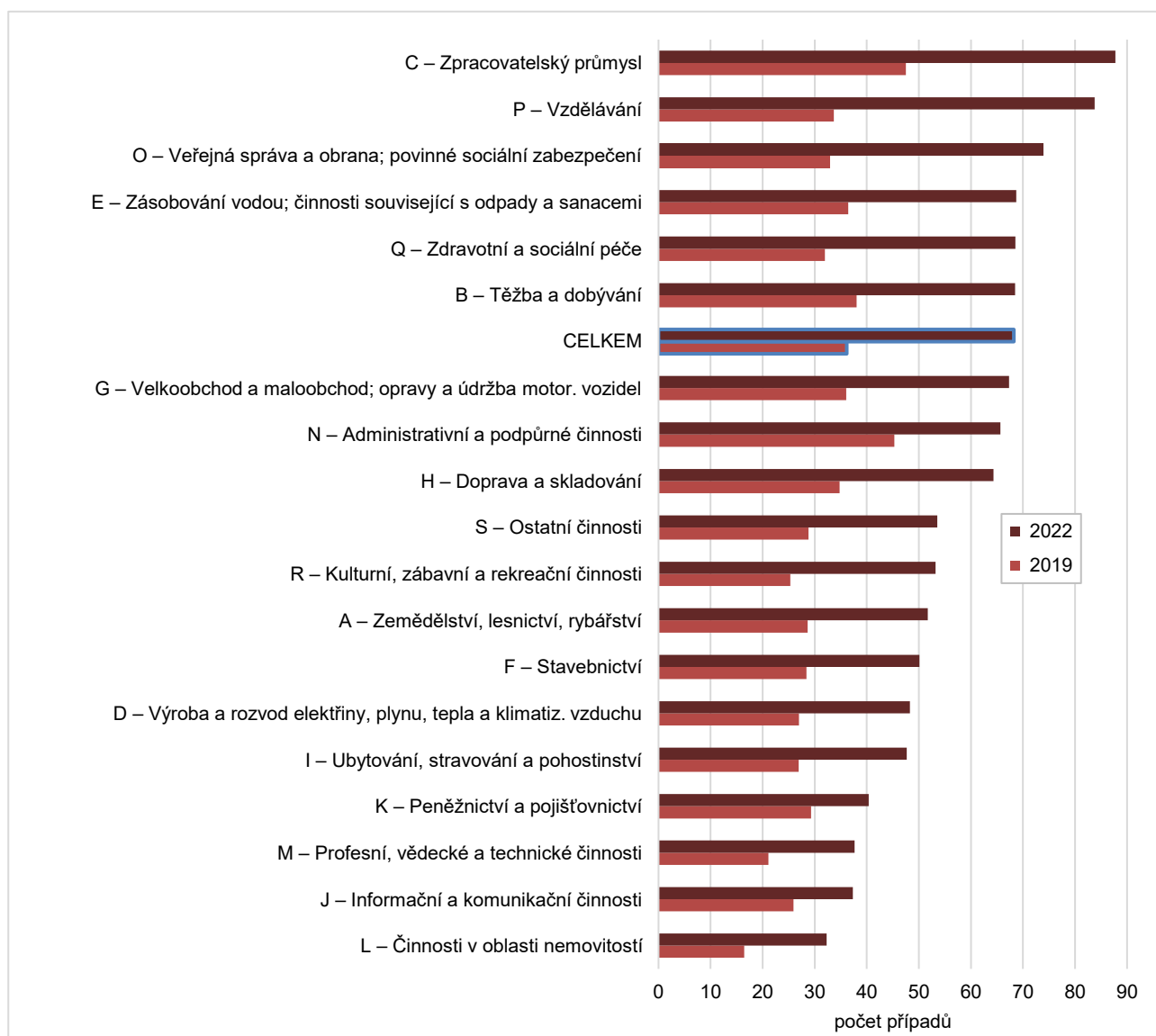
Zdroj: ČSÚ

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti **na 100 pojištěnců** bylo v roce 2022 zaznamenáno rovněž v odvětví Zpracovatelský průmysl (95). Následovalo Vzdělávání (86) a Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení (77).

Nejnižší počet případů dočasné pracovní neschopnosti v přepočtu na 100 nemocensky pojištěných byl evidován v odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí (35) a Informační a komunikační činnosti (39). Celorepublikový průměr bez ohledu na odvětví činil již zmíněných 73 případů na 100 pojištěnců.

Vývoj počtu případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v jednotlivých odvětvích je zřejmý z grafu 2.5, resp. z tabulky 2.2. V roce 2022 bylo nahlášeno o 45 případů na 100 pojištěnců více než před deseti lety. Nejdynamičtější nárůst za tu dobu je patrný ve Vzdělávání (+65 případů, tj. 298 %) resp. Zpracovatelském průmyslu, kde hodnota ukazatele vzrostla o 60 případů, tj. 179 %. Ve všech sekcích došlo za zmiňované období ke zvýšení počtu případů na 100 pojištěných osob.

Graf 2.6: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2019 a 2022

Zdroj: ČSÚ

Odvětvím s největším **nárůstem** (50 případů) pracovní neschopnosti **pro nemoc** na 100 pojištěnců mezi lety 2019 (tedy obdobím před pandemií) a 2022 bylo Vzdělávání. Enormní nárůst by mohl souviset s nelehkými výzvami, kterými si pracovníci ve školství za uplynulé 3 roky prošli. Od distanční výuky, přes opětovnou adaptaci na prezenční výuku, až po integraci ukrajinských dětí. Nárůsty přes 40 případů pracovní neschopnosti

pro nemoc na 100 pojištěnců zaznamenaly i sekce Zpracovatelský průmysl či Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení. Naopak v sekci Peněžnictví a pojišťovnictví resp. Informační a komunikační činnosti došlo k nejmenším nárůstům, a sice o 11 případů na 100 pojištěnců.

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti **pro pracovní úraz** na 100 pojištěnců, což je možné chápat jako ukazatel vyjadřující „stupeň rizikovosti“ daného odvětví, bylo v roce 2022 (ale je již dlouhodobě) evidováno u sekce Zemědělství, lesnictví a rybářství (2,4), následované oblastmi Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi (2,0) a Těžba a dobývání (1,9). Naproti tomu nejméně pracovních úrazů bylo zaznamenáno ve firmách působících v odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví (0,06) a v oblasti Informační a komunikační činnosti (0,09). Jak již bylo zmíněno výše, průměrně za všechna odvětví připadal na 100 pojištěnců 1 případ pracovní neschopnosti pro pracovní úraz. Více o pracovních úrazech v kap. 4.5.

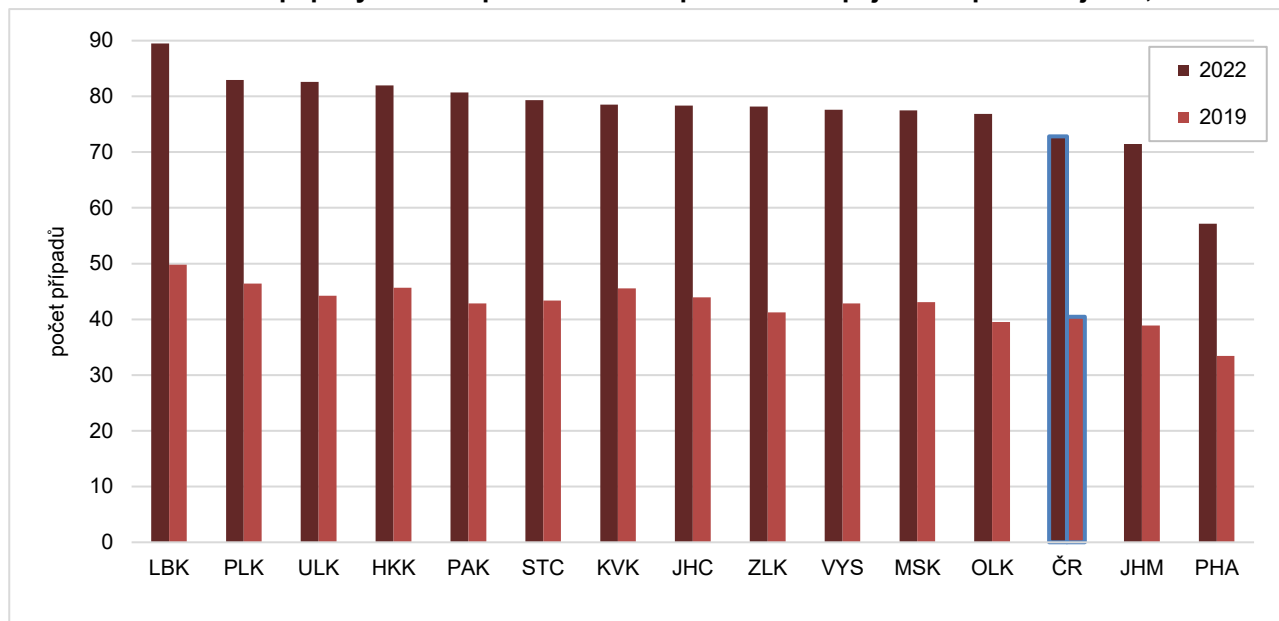
Tab. 2.2: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2012–2022

Sekce CZ-NACE	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celkem	27,4	30,0	29,5	34,7	35,7	36,6	39,1	40,5	51,0	58,5	72,8
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	24,4	27,4	26,5	30,6	30,9	32,4	34,4	34,6	43,0	52,8	58,1
B – Těžba a dobývání	36,5	38,9	36,0	39,7	39,7	39,5	42,7	44,5	71,1	70,1	75,3
C – Zpracovatelský průmysl	33,9	37,6	37,7	45,1	47,2	48,2	51,8	53,9	67,1	80,4	94,6
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	16,7	20,2	19,7	23,0	23,5	25,3	29,0	30,0	36,1	41,9	51,5
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	25,6	29,8	29,7	34,5	36,1	37,7	40,9	42,6	51,8	65,6	75,4
F – Stavebnictví	26,7	28,9	27,0	30,9	31,2	31,6	32,7	33,9	44,2	52,4	56,0
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	24,1	26,6	26,3	30,3	33,8	34,5	37,6	40,3	49,9	56,9	71,7
H – Doprava a skladování	24,8	27,5	27,3	32,5	33,6	36,4	39,2	39,9	50,0	61,2	70,0
I – Ubytování, stravování a pohostinství	22,6	23,7	23,7	26,9	28,0	27,9	29,9	30,8	41,5	39,2	51,9
J – Informační a komunikační činnosti	21,3	23,0	21,7	23,1	23,8	24,7	25,7	27,3	26,0	28,9	38,7
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	23,7	26,6	25,2	28,3	27,8	27,3	29,4	30,9	30,2	31,2	41,7
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	13,9	14,7	14,0	16,3	16,5	15,7	17,4	18,4	24,3	28,7	34,5
M – Profesní, vědecké a technické činnosti	17,8	19,4	18,3	21,1	21,3	21,8	22,5	23,0	27,6	30,3	39,5
N – Administrativní a podpůrné činnosti	31,1	36,1	40,3	48,2	49,4	48,6	48,6	49,7	56,9	66,4	70,4
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	24,5	28,1	26,3	31,5	30,7	31,3	34,0	35,5	44,9	52,7	77,0
P – Vzdělávání	21,7	25,2	24,4	30,5	30,5	32,6	35,9	36,0	43,3	55,7	86,4
Q – Zdravotní a sociální péče	22,3	25,5	25,4	29,7	30,4	31,3	33,7	35,2	59,7	52,1	72,2
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	18,4	20,9	20,5	24,1	24,6	24,4	26,8	27,9	34,1	36,5	56,1
S – Ostatní činnosti	21,3	23,5	23,5	27,5	28,1	27,8	29,8	31,3	40,6	44,2	56,3

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu **územního členění** bylo v roce 2022 nejvíce případů pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz na 100 pojištěnců hlášeno v Libereckém (89), Plzeňském a Ústeckém kraji (oba shodně 83). Jak již bylo zmíněno výše, průměr za Českou republiku činil 73 případů, přičemž podprůměrné hodnoty vykazovaly následující 2 kraje: Hlavní město Praha (57) a Jihomoravský kraj (71). Rozdíl dvou extrémních krajů představoval 32 případů pracovní neschopnosti, zatímco v roce 2019 činil 16 případů. Počty případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců oproti roku 2019 vzrostly ve všech krajích, což je patrné z grafu 2.7. Nejvíce v Libereckém (+40), v Ústeckém a Pardubickém kraji (shodně +38). Naopak nejnižší nárůst zaznamenala Praha (+24).

Graf 2.7: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR, 2019 a 2022

Zdroj: ČSÚ

Počet případů dočasné pracovní neschopnosti dle územního členění je značně ovlivněn strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutno zohlednit též **metodikou zpracování dat, kdy rozlišení dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru**, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby, která je v pracovní neschopnosti.

Tab. 2.3: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR, 2012–2022

Kraj ČR	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ČR celkem	27,4	30,0	29,5	34,7	35,7	36,6	39,1	40,5	51,0	58,5	72,8
Hl. m. Praha	23,8	25,7	25,8	29,4	30,1	30,3	31,9	33,5	38,8	43,6	57,1
Středočeský kraj	29,0	31,5	31,4	36,6	38,0	39,2	42,1	43,4	52,9	63,7	79,3
Jihočeský kraj	30,4	34,3	33,0	39,3	40,4	41,1	43,3	44,0	55,8	65,0	78,3
Plzeňský kraj	33,7	35,6	35,5	42,5	42,8	43,8	46,1	46,4	56,1	68,8	82,9
Karlovarský kraj	31,4	33,4	34,3	41,3	40,8	40,7	44,7	45,6	52,9	64,3	78,5
Ústecký kraj	28,0	30,9	30,5	36,1	38,2	39,1	42,8	44,3	55,0	66,6	82,6
Liberecký kraj	32,1	35,7	34,8	40,4	43,1	44,3	48,1	49,8	63,7	72,9	89,5
Královéhradecký kraj	28,7	31,5	30,2	36,0	38,5	40,6	44,0	45,7	58,2	67,8	82,0
Pardubický kraj	28,5	30,8	30,5	36,6	37,3	38,5	41,8	42,9	54,1	65,8	80,7
Kraj Vysočina	28,7	32,1	31,1	37,6	38,3	39,2	42,2	42,8	57,4	61,6	77,6
Jihomoravský kraj	26,8	29,6	28,9	33,5	34,2	35,4	37,8	38,9	48,6	56,2	71,5
Olomoucký kraj	25,4	27,3	26,1	32,7	34,0	35,2	37,5	39,5	55,3	61,8	76,9
Zlínský kraj	27,0	29,9	29,0	35,5	36,0	37,6	39,1	41,3	59,2	62,4	78,2
Moravskoslezský kraj	28,3	31,5	30,4	36,0	37,5	38,4	41,4	43,1	59,7	65,6	77,5

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSÚ

Rozdíly v pracovní neschopnosti lze zkoumat i podle **velikosti podniku**. V relativním pojetí při přepočtu na 100 pojištěnců dominovaly střední podniky, které mají 50–99 zaměstnanců a 100–249 osob. Tyto kategorie během roku 2022 zaznamenaly 84, resp. 83 případů pracovních neschopností v přepočtu na 100 pojištěnců. Daleko méně případů pracovní neschopnosti vykázaly firmy mající do 50 zaměstnanců, kde na 100 pojištěnců připadlo 58 hlášení. A zcela nejméně případů bylo zaznamenáno u OSVČ, a sice 19 na 100 nemocensky pojištěných OSVČ. Zde je nutné mít na paměti, že nemocenské dávky jsou vypláceny až od 15. dne pracovní

neschopnosti (do té doby vyplácí náhradu mzdy zaměstnavatel), a proto se OSVČ nevyplatí při krátkodobější nemoci nastupovat do pracovní neschopnosti.

Dalším kritériem, podle kterého je možné hodnotit pracovní neschopnost nemocensky pojištěných, je rozdělení na **podniky domácí vs. podniky pod zahraniční kontrolou**. Např. v nefinančních podnicích pod zahraniční kontrolou v roce 2022 připadlo na 100 nemocensky pojištěných 87 nahlášených případů v porovnání s 67 případy v domácích nefinančních podnicích. Pracovní neschopnost zaměstnanců v domácích podnicích však trvala v průměru o 5 dní déle (29 dnů) než u podniků pod zahraniční kontrolou (více než 24 dnů). Podrobnější údaje za nefinanční podniky viz tabulková příloha – část 7.

4.2.2 Délka trvání dočasné pracovní neschopnosti

Pro posouzení vývoje pracovní neschopnosti je důležité nejen zjištění, jak často zaměstnanci do pracovní neschopnosti nastupují, ale i to, jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají.

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti – ukazatel udává celkový počet kalendářních dnů, po které byli v daném období (roce) nemocensky pojištěni práce neschopni. Počet kalendářních dnů strávených v pracovní neschopnosti je zjišťován na základě hlášení o vzniku a ukončení pracovní neschopnosti. Údaj zahrnuje dny pracovní neschopnosti vč. dnů u těch případů, které vznikly před sledovaným obdobím a v počtu nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti za toto období zařazeny nejsou. Maximální doba zápočtu je délka sledovaného období (365 resp. 366 dnů) bez ohledu na délku trvání pracovní neschopnosti daného případu. Do počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti patří i pracovní neschopnost vzniklá po zániku pojištění v tzv. ochranné lhůtě sedmi kalendářních dnů.

Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech – ukazatel vyjadřuje, kolik kalendářních dnů pracovní neschopnosti v průměru připadá na jeden nově hlášený případ pracovní neschopnosti. Nově hlášený případ musí být vzniklý ve sledovaném období, kdežto do dnů pracovní neschopnosti (maximálně v délce sledovaného období, tedy 365 resp. 366 dnů) se započítávají i dny z případů PN, které mohly vzniknout již v předchozím období, ale byly ukončeny či nadále trvají v průběhu sledovaného období.

Způsob výpočtu:

$\text{Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti}}$

Tab. 2.4: Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 2012–2022 (v tis.)

Rok	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2012	56 493	26 190	30 303	47 683	20 344	27 340	2 423	1 738	686	6 386	4 109	2 278
2013	58 587	27 024	31 563	49 582	21 147	28 435	2 392	1 689	702	6 613	4 188	2 425
2014	60 235	27 429	32 806	51 093	21 441	29 652	2 447	1 723	724	6 695	4 265	2 431
2015	66 817	30 473	36 345	57 013	24 152	32 861	2 569	1 775	794	7 236	4 546	2 689
2016	70 252	31 874	38 378	60 094	25 396	34 697	2 575	1 761	814	7 583	4 717	2 866
2017	72 678	33 089	39 588	62 113	26 463	35 650	2 583	1 765	818	7 982	4 862	3 120
2018	77 158	35 223	41 934	66 223	28 379	37 845	2 571	1 741	830	8 363	5 104	3 260
2019	81 205	37 043	44 162	69 903	30 002	39 900	2 533	1 709	823	8 770	5 331	3 438
2020	94 246	43 214	51 032	82 287	35 854	46 434	2 585	1 766	819	9 373	5 594	3 779
2021	94 950	44 255	50 695	83 363	37 211	46 152	2 607	1 791	816	8 979	5 253	3 726
2022	91 064	41 382	49 681	79 190	34 214	44 976	2 514	1 692	822	9 360	5 476	3 884

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

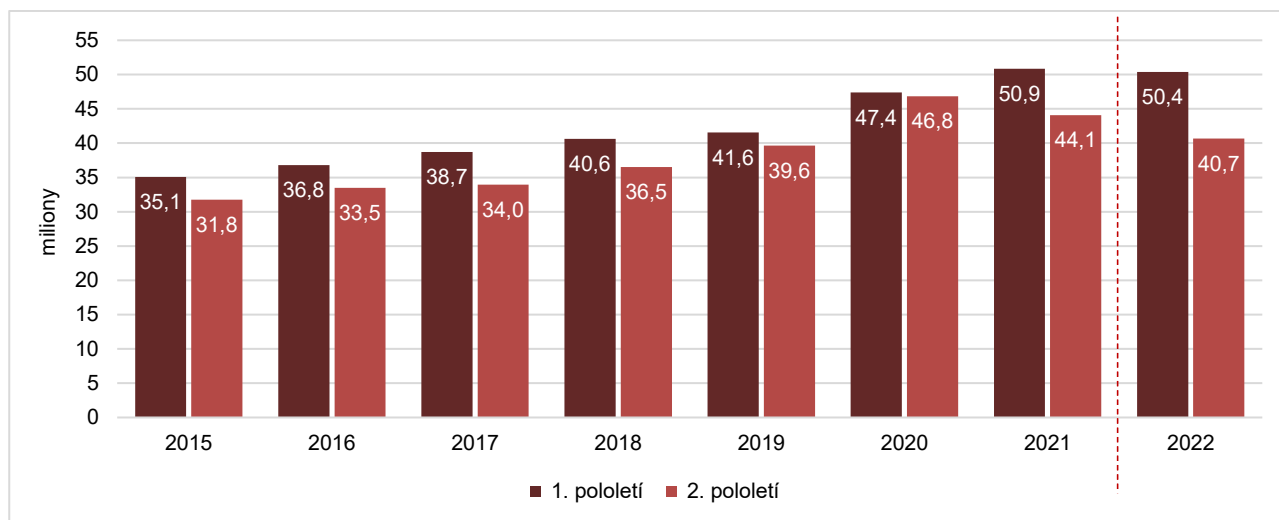
Zdroj: ČSÚ

Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti meziročně poklesl z 94 950 tis. prostonaných dnů v roce 2021 na 91 064 tis. dnů v roce 2022 (tj. o 4 %). Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc meziročně poklesl o 4 mil. Počet dnů pracovní neschopnosti pro pracovní úrazy klesl o 94 tis., naopak počet dnů pracovní neschopnosti pro mimopracovní úrazy vzrostl o 381 tis.

V porovnání s rokem 2019 však celkový počet dnů pracovní neschopnosti vzrostl téměř o 10 milionů (o 12 %). Mezi rokem 2019 a 2020 prudce vzrostl z 81 205 tis. prostonaných dnů na 94 246 tis. dnů (tj. o 16 %).

Celkový počet dnů pracovní neschopnosti za rok 2022 je zatížen duplicitami z počátku roku. Druhé pololetí už touto skutečností ovlivněno není. A tak zatímco počet případů dočasné pracovní neschopnosti se meziročně v druhých pololetích příliš neměnil (+50 tis.), počet dnů v neschopnosti poklesl o 3,4 mil. a blížil se předcovidové hodnotě z 2. pol. 2019.

Graf 2.8: Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti, 2015–2022

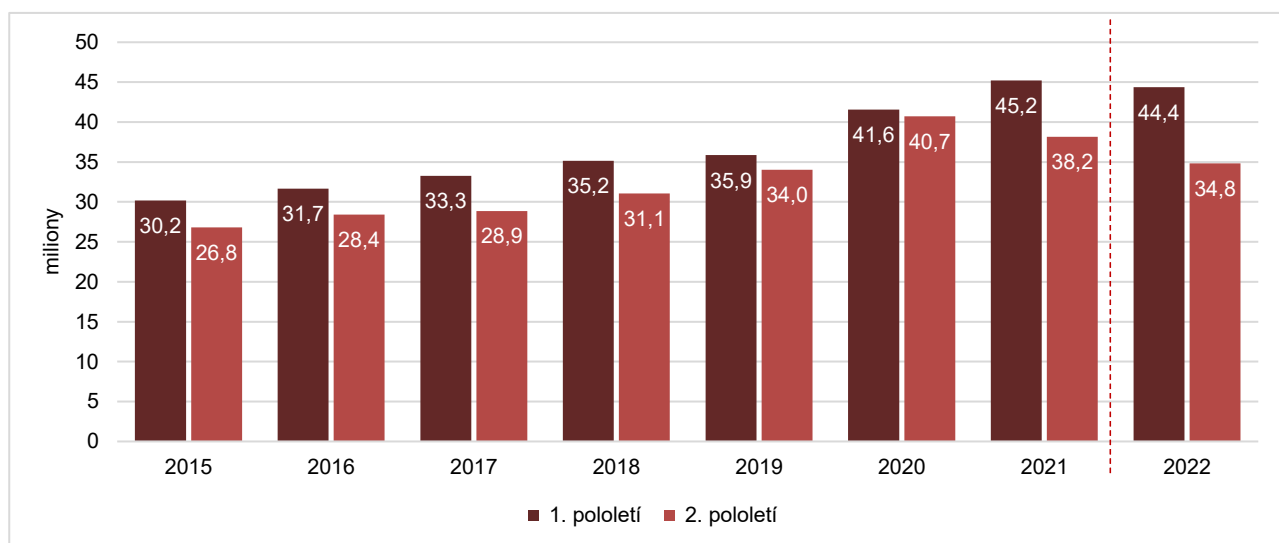
Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSÚ

Většina dnů pracovní neschopnosti (87 %) je způsobena nemocí, v absolutním počtu 79 190 tis. za rok 2022. Ženy strávily v dočasné pracovní neschopnosti celkem 49 681 tis. dnů, což je o 8 299 tis. dnů více než muži. To, že ženy stráví na neschopence delší dobu, potvrzuje i dlouhodobější vývoj průměrné délky trvání dočasné pracovní neschopnosti znázorněný v tab. 2.5 či grafu 2.11.

Ženy byly na nemocenské z důvodu nemoci o 10,8 milionu dní více než muži. Naopak v případě úrazů, strávili muži na nemocenské o 2,5 milionu dne více než ženy.

Graf 2.9: Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2015–2022

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

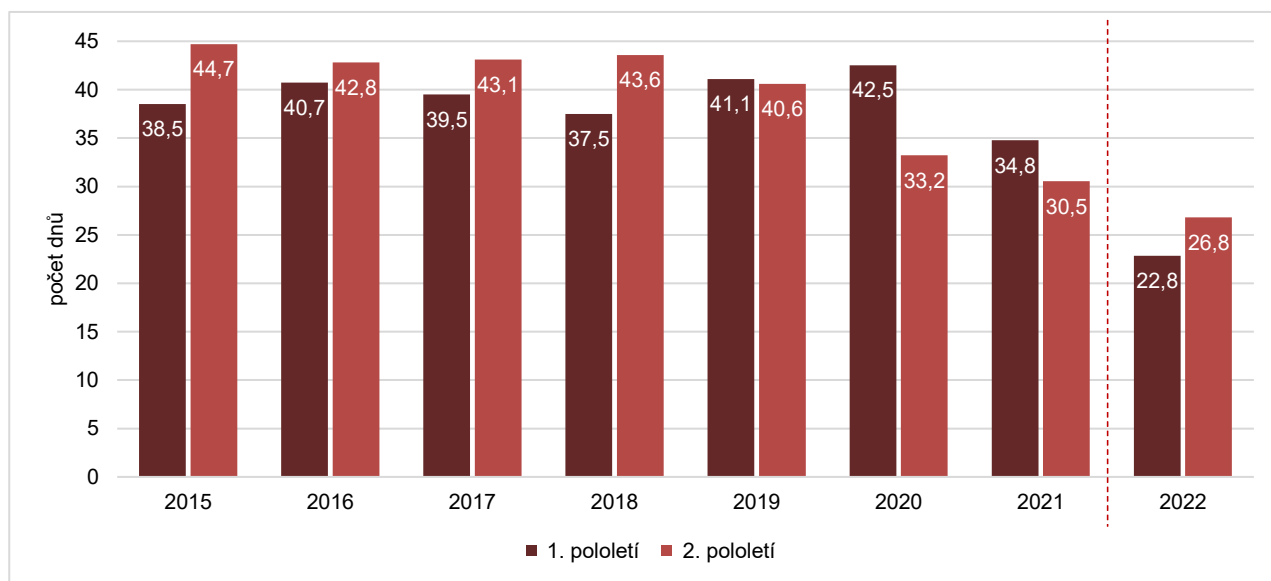
Zdroj: ČSÚ

Počet prostonaných dnů v jednotlivých pololetích dokresluje tvrzení o značně vyšším počtu nahlášených případů pro nemoc během první poloviny roku. Největší rozdíl mezi 1. a 2. pololetím byl do roku 2021 zaznamenán v roce 2017 a činil 4,4 mil. dnů. Postupně se však snižoval. Ve druhém pololetí roku 2019 se počet dnů v pracovní neschopnosti zvýšil z důvodu zrušení karenční doby. V roce 2020 se počet dnů v pracovní neschopnosti pro nemoc v 1. a 2. pololetí lišil pouze o 800 tis. Graf 2.9 dále ilustruje skokový nárůst počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc mezi rokem 2019 a 2020.

V roce 2021 byl rozdíl v počtu dnů pracovní neschopnosti pro nemoc mezi první a druhou polovinou roku více než 7 mil. dnů. V prvním pololetí bylo vykázáno 45 mil. dnů pracovní neschopnosti, v druhém pololetí 38 mil. Dá se usuzovat, že za nárůstem v 1. pol. 2021 stojí případy související s onemocněním covid-19, konkrétně i opatření proti šíření nákazy, změny v nárocích na testy, doba trvání karantény, odlišné podmínky pro očkované a neočkované apod. Počet kalendářních dnů pro nemoc v 1. pol. 2022 oproti situaci před rokem víceméně stagnoval, ovšem je potřeba připomenout, že tento počet zahrnuje duplicity z kraje roku 2022. Počet v druhém pololetí roku 2022 už je meziročně o 3,3 milionu nižší.

Při pohledu na relativní ukazatel, který představuje, jak dlouho v průměru **trval 1 případ pracovní neschopnosti pro nemoc**, zjistíme, že v roce 2022 se tato doba oproti předchozímu roku zkrátila ze 32,7 dne na 24,4 dne. Mezi prvními pololetími let 2020 a 2021 došlo k významnému poklesu trvání neschopnosti z důvodu nemoci ze 42,5 dne na 34,8 dne. Dá se říci, že bezprecedentně narostlo zastoupení krátkodobých pracovních neschopností kvůli nemoci, tedy vč. neschopenek z důvodu karantén. Během podzimu 2021 zasáhla republiku vlna epidemie, přičemž vrchol v počtu pozitivních případů nákazy za den překonal 27 tis. Zkrácení průměrné délky trvání pracovní neschopnosti mezi druhými pololetími 2020 a 2021 již nebylo tak dramatické, protože průměrná doba na neschopence pro nemoc byla pandemií značně ovlivněná už v 2. pol. 2020. Na podzim 2020 přibývalo více než 10 tis. nových případů nákazy covidem denně.

Graf 2.10: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2015–2022

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSÚ

Mezi lety 2010 a 2019 byla průměrná délka trvání pracovní neschopnosti vždy delší než 40 dnů. Od té doby se počet dnů v pracovní neschopnosti setrvale snižuje. Meziročně se doba v pracovní neschopnosti zkrátila o více než 8 dní, a sice ze 35 v roce 2021 na 26 dnů v roce 2022 a v porovnání s rokem 2012 dokonce o 20 dní.

Nemoci v roce 2022 způsobily pracovní neschopnosti o již zmíněné průměrné délce 24 dnů, neschopnosti pro **pracovní i mimopracovní úrazy** trvaly zhruba o 30 dnů déle. Průměrná délka trvání pracovního úrazu činila 56 dní.

Tab. 2.5: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle pohlaví, 2012–2022

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celkem	46,1	44,0	45,8	42,7	43,0	42,6	41,7	42,4	39,4	34,5	26,3
muži	44,1	42,3	43,4	40,5	40,7	40,6	40,3	41,1	37,8	33,0	26,1
ženy	47,9	45,5	48,0	44,8	45,2	44,3	43,0	43,6	40,9	35,9	26,6

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

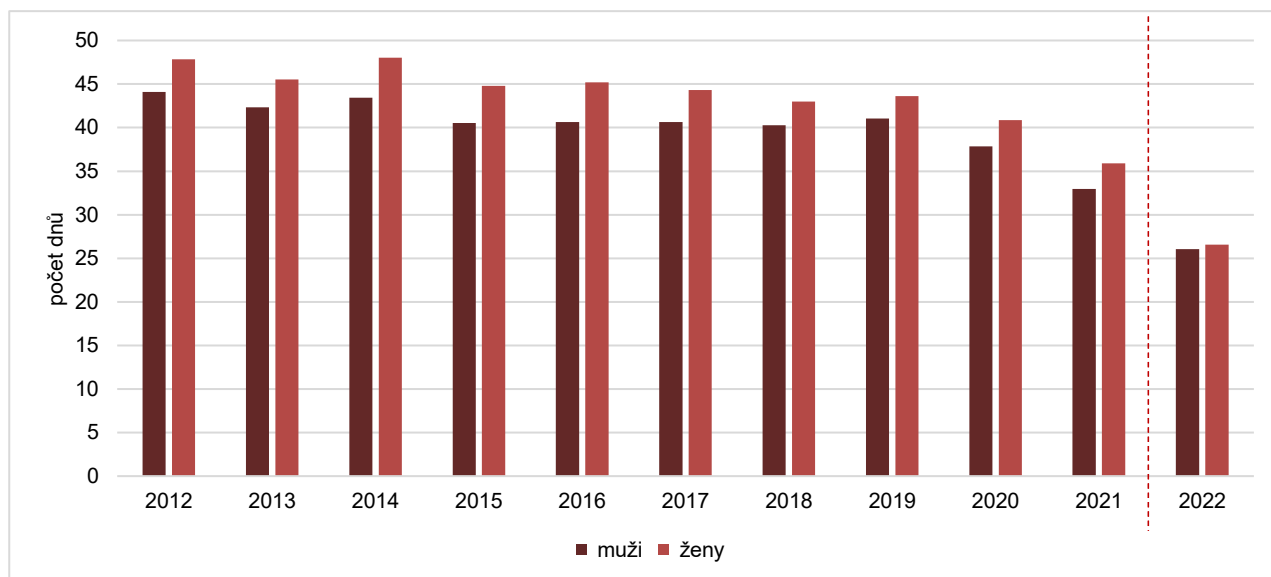
Zdroj: ČSÚ

Průměrný počet dnů pracovní neschopnosti **u žen** meziročně klesl ze 35,9 dne v roce 2021 na 26,6 dne. **V případě mužů** se snížil ze 33,0 na 26,1 dne. Ženy tak byly v pracovní neschopnosti v průměru o 0,5 dne déle než muži. Pandemické roky s sebou přinesly pokles průměrné délky trvání dočasné pracovní neschopnosti (viz graf 2.11).

Nejvíce dnů dočasné pracovní neschopnosti bylo v roce 2022 zaznamenáno ve Zpracovatelském průmyslu (30 308 tis.), kde je nejvíce pojištěnců, a tím pádem také nejvyšší počet případů pracovní neschopnosti. Naopak nejnižší počet dnů pracovní neschopnosti byl hlášen v oblasti Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (475 tis.). Nejméně dnů pracovní neschopnosti z důvodu pracovních úrazů vykazovaly odvětvové sekce Peněžnictví a pojišťovnictví (2,9 tis.) a Informační a komunikační činnosti (7,9 tis.).

Jak již bylo zmíněno výše, dočasná pracovní neschopnost v roce 2022 trvala v průměru 26 dnů. **Odvětvím** s nejvyšší průměrnou délkou trvání případu bylo Zemědělství, lesnictví, rybářství (37 dnů) a Ubytování, stravování a pohostinství (36 dnů). Dalšími odvětvími podle průměrné délky dočasné pracovní neschopnosti bylo Stavebnictví (34), Těžba a dobývání a Administrativní a podpůrné činnosti (obě sekce shodně 32 dnů).

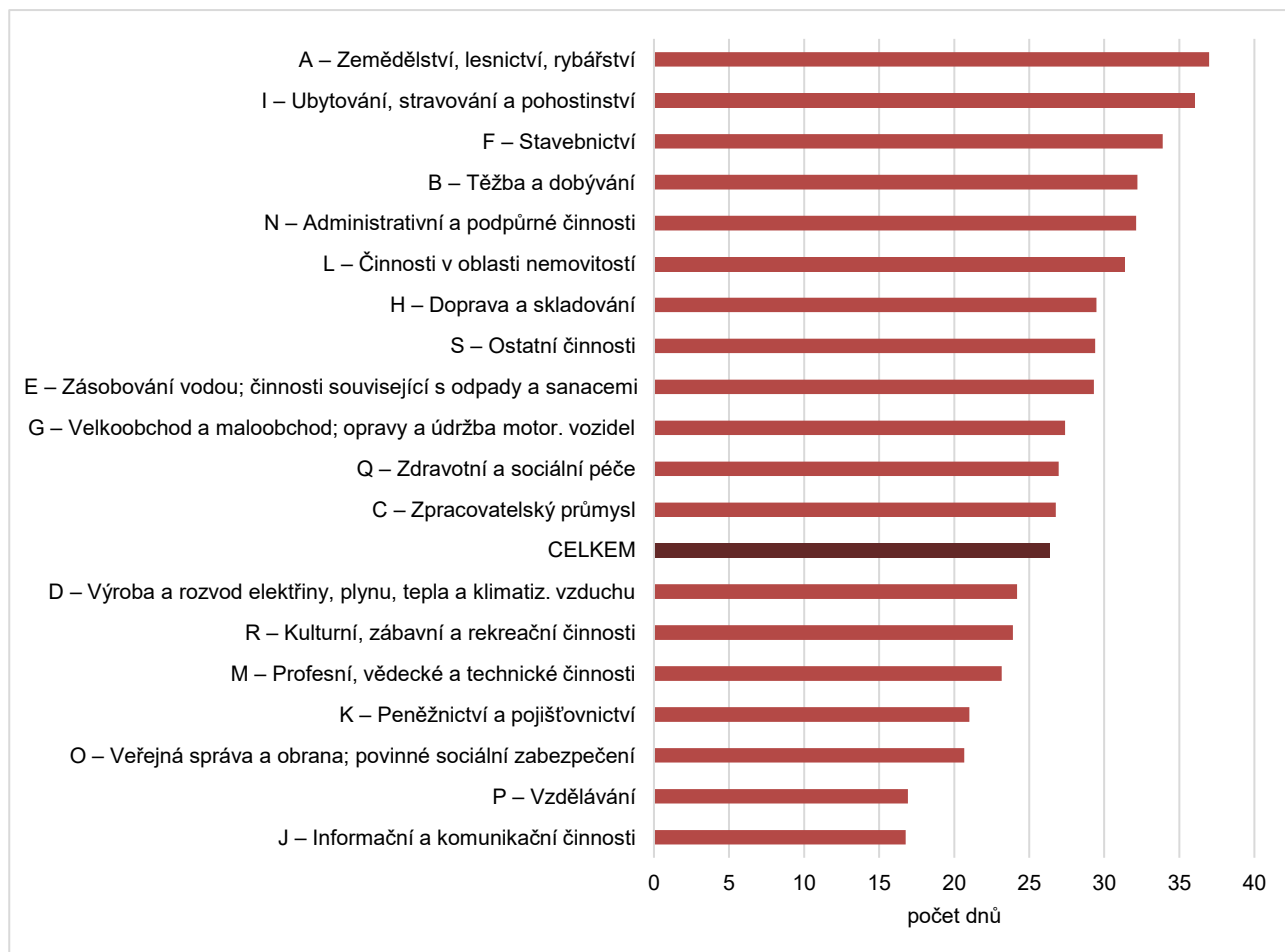
Nejkratší doba (shodně 17 dnů) připadala na pracovní neschopnost v odvětví Informační a komunikační činnosti a Vzdělávání. Dalším odvětvím s poměrně nízkou průměrnou délkou pracovní neschopnosti byla sekce Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení a Peněžnictví a pojišťovnictví (obě 21 dnů). Podrobněji viz graf 2.12 a tab. 2.6.

Graf 2.11: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle pohlaví, 2012–2022

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSÚ

Ve všech odvětvích došlo meziročně ke zkrácení průměrné délky pracovní neschopnosti. K největšímu meziročnímu poklesu – o 12 dnů, tedy o čtvrtinu – došlo v odvětví **Ubytování, stravování a pohostinství**. Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti zde převyšovala průměr za všechna odvětví o 10 dnů.

Graf 2.12: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2022

Zdroj: ČSÚ

V **regionálním** srovnání byla v roce 2022 nejdelší průměrná doba trvání dočasné pracovní neschopnosti zaznamenána v Moravskoslezském (31 dnů) a ve Zlínském kraji (30 dnů). Tyto kraje vykazují nejdelší průměrnou délku trvání pracovní neschopnosti opakovaně. Kraji s nejkratší délkou trvání pracovní neschopnosti bylo hlavní město Praha (24 dnů), Liberecký, Středočeský a Královéhradecký kraj (méně než 25 dnů). Ve všech krajích ČR hodnoty tohoto ukazatele meziročně poklesly. Graf 2.13 zobrazuje porovnání roku 2022 s předcovidovou situací v roce 2019. Z grafu je též patrné, že průměrná délka trvání v roce 2022 napříč kraji byla homogennější. Rozdíl dvou extrémních hodnot činil 7 dní, zatímco v roce 2019 o 3 dny více.

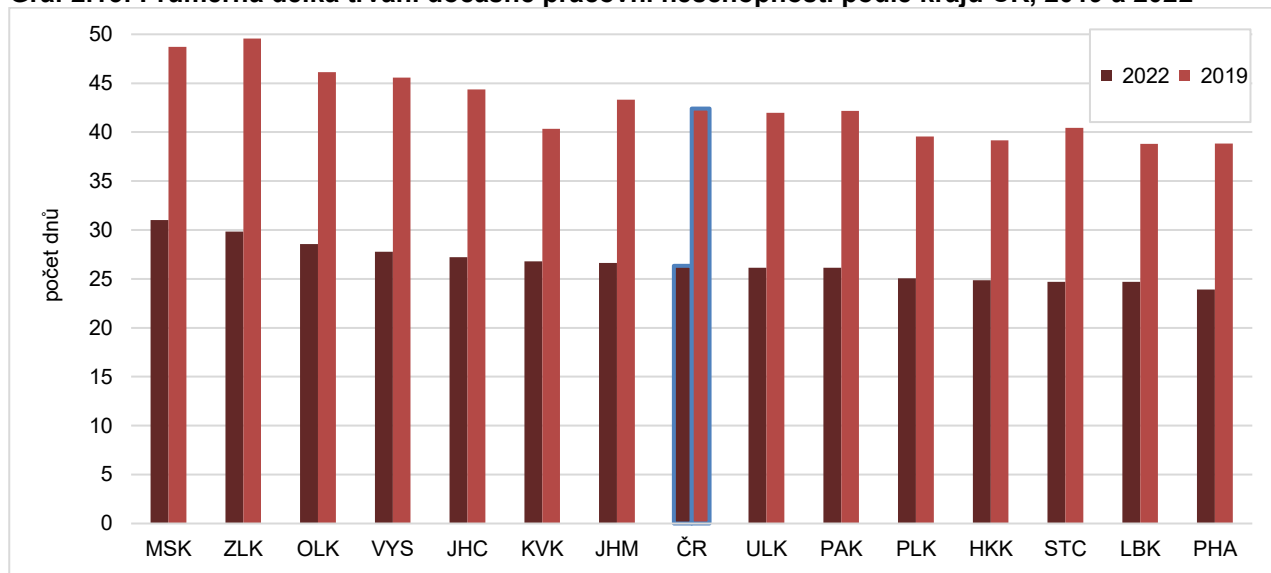
Z pohledu **detailnějšího územního členění** (viz kartogram 2.1) je zřejmý větší rozptyl hodnot tohoto relativního ukazatele. Nejvyšší průměrnou délku na jeden případ v roce 2022 vykazoval okres Vsetín (33,8) ve Zlínském kraji a Hodonín a Břeclav (shodně 33,5) v Jihomoravském kraji. Ty se na předních místech mezi okresy s nejdelší průměrnou pracovní neschopností pohybují již několik let. Následovaly okresy Uherské Hradiště (Zlínský kraj) a Frýdek-Místek (Moravskoslezský kraj), které vykazovaly průměrnou délku případu pracovní neschopnosti delší než 33 dnů. Naopak nejkratší dobou trvání se mohl opět pochlubit okres Mladá Boleslav (21 dnů) ve Středních Čechách, okres Liberec (méně než 23 dnů), stejně jako Pardubice a Rychnov nad Kněžnou v Královéhradeckém kraji. Kompletní přehled je k dispozici v tabulce 3.6 v tabulkové části publikace.

Tab. 2.6: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2012–2022

Sekce CZ-NACE	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celkem	46,1	44,0	45,8	42,7	43,0	42,6	41,7	42,4	39,4	34,5	26,3
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	61,8	58,9	60,6	57,4	59,0	57,6	55,9	56,8	49,7	43,4	37,0
B – Těžba a dobývání	41,7	44,8	48,0	45,4	53,8	55,6	47,9	49,4	40,5	41,3	32,2
C – Zpracovatelský průmysl	45,5	43,7	44,8	41,6	42,4	41,9	41,2	42,2	39,8	33,8	26,8
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	43,1	38,5	40,8	40,3	41,4	40,3	36,9	38,1	33,2	31,6	24,2
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	48,0	45,2	48,1	45,0	45,0	44,6	44,0	44,9	41,4	36,0	29,3
F – Stavebnictví	58,2	57,1	59,3	53,8	54,6	53,9	52,1	52,0	45,9	39,7	33,9
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	51,0	48,7	50,3	46,7	44,9	44,8	44,2	44,6	41,8	36,5	27,4
H – Doprava a skladování	51,0	50,0	50,9	45,8	45,9	44,2	44,2	44,7	42,6	36,7	29,5
I – Ubytování, stravování a pohostinství	57,9	57,5	58,7	55,0	54,5	54,7	53,8	54,4	57,1	48,1	36,0
J – Informační a komunikační činnosti	28,2	25,7	27,8	27,5	26,0	26,2	26,4	25,4	26,3	23,3	16,8
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	33,9	31,2	34,3	33,1	32,4	33,8	31,8	31,7	33,0	30,3	21,0
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	56,1	54,4	56,3	52,0	52,5	53,6	51,1	50,8	46,7	39,4	31,3
M – Profesní, vědecké a technické činnosti	43,1	38,9	40,9	38,8	38,7	39,2	39,6	39,2	36,9	32,1	23,2
N – Administrativní a podpůrné činnosti	45,6	41,7	41,3	38,5	38,2	39,2	40,5	42,8	43,6	38,0	32,1
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	39,7	34,8	38,0	35,9	37,2	36,2	34,9	35,1	31,5	28,7	20,7
P – Vzdělávání	36,7	33,6	35,6	32,6	33,3	32,2	30,5	31,2	27,9	24,0	16,9
Q – Zdravotní a sociální péče	52,6	48,9	51,7	48,1	48,8	48,0	46,0	46,3	36,0	37,5	27,0
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	45,9	42,7	44,2	41,3	41,9	42,8	41,1	40,3	39,5	33,9	23,9
S – Ostatní činnosti	50,2	48,3	49,6	48,1	48,9	46,9	45,8	46,3	42,8	38,4	29,4

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.13: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2019 a 2022

Zdroj: ČSÚ

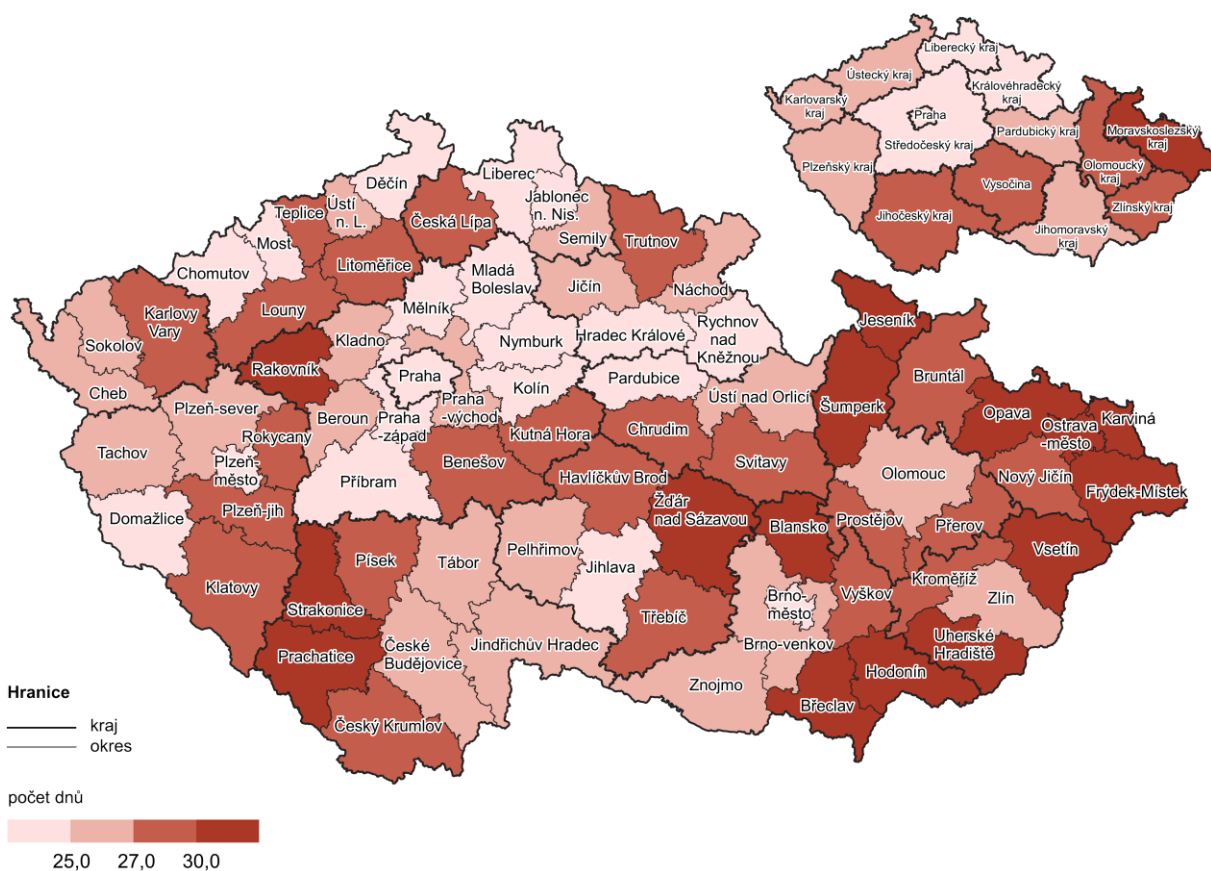
Tab. 2.7: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2012–2022

Kraj ČR	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ČR celkem	46,1	44,0	45,8	42,7	43,0	42,6	41,7	42,4	39,4	34,5	26,3
Hl. m. Praha	40,4	37,7	40,0	38,7	37,7	38,4	38,6	38,8	37,2	32,6	23,9
Středočeský kraj	44,7	42,2	43,6	40,8	40,6	40,4	39,7	40,4	37,7	32,5	24,7
Jihočeský kraj	49,7	46,4	48,7	44,3	45,5	45,2	43,7	44,4	40,6	34,9	27,2
Plzeňský kraj	41,6	41,6	42,3	39,2	40,2	39,1	38,4	39,6	38,3	33,0	25,1
Karlovarský kraj	40,8	41,4	42,0	38,8	40,0	39,6	39,3	40,3	40,9	35,1	26,8
Ústecký kraj	48,3	46,7	47,5	43,8	43,0	42,5	42,0	42,0	38,8	33,9	26,1
Liberecký kraj	44,6	42,5	42,8	40,2	39,9	39,0	37,7	38,8	37,4	32,3	24,7
Královéhradecký kraj	44,4	42,4	44,2	41,1	40,6	39,9	38,8	39,2	36,8	32,2	24,8
Pardubický kraj	45,4	43,7	46,1	42,5	43,8	43,2	40,9	42,2	38,4	32,9	26,1
Kraj Vysočina	45,6	44,4	47,4	44,1	45,2	45,1	44,2	45,6	40,7	35,9	27,8
Jihomoravský kraj	47,8	45,3	47,1	44,1	44,9	44,0	42,6	43,3	41,0	35,5	26,6
Olomoucký kraj	53,5	51,1	54,1	47,8	48,6	47,2	45,7	46,1	40,0	35,9	28,6
Zlínský kraj	55,7	53,8	55,5	50,3	52,1	50,3	49,2	49,6	43,5	39,0	29,8
Moravskoslezský kraj	51,6	50,1	52,6	48,6	50,0	48,8	47,3	48,7	42,9	38,7	31,0

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSÚ

Kartogram 2.1: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti v okresech a krajích ČR, 2022

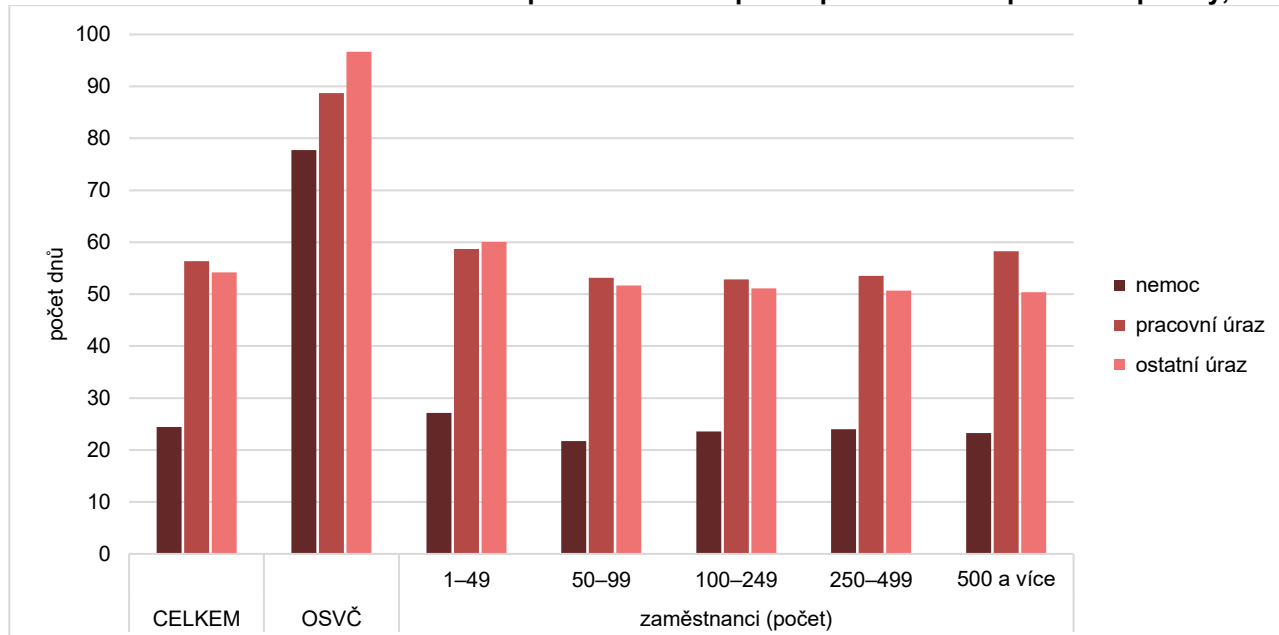
Zdroj: ČSÚ

Osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) nastupují do pracovní neschopnosti méně často než zaměstnanci (19 případů na 100 nemocensky pojištěných OSVČ vs. 74 případů u zaměstnanců v roce 2022). Pokud jsou však ze zdravotních důvodů z výkonu práce indisponováni, průměrná délka jejich pracovní neschopnosti značně převyšuje ostatní sledované kategorie velikosti podniku (podle počtu zaměstnanců; viz graf 2.14).

Dočasná pracovní neschopnost OSVČ v roce 2022 trvala průměrně 81 dnů. Delší doba trvání pracovní neschopnosti u OSVČ může souviset se skutečností, že tato skupina pojištěnců v době prvních 14 dnů pracovní neschopnosti není finančně zabezpečena jako ostatní pojištěnci, je jim vypláceno až nemocenské od 15. dne. Vzhledem k tomuto faktu krátkodobé případy lehčích forem nemocí neřeší pracovní neschopností, tu si nechávají vystavit až při onemocnění vážnější chorobou, která si pak vyžádá dlouhodobější pracovní neschopnost. Další možností, kterou OSVČ mohou využít, je sjednání pojištění pracovní neschopnosti u soukromých pojišťoven v rámci životního pojištění. Tomu se však tato publikace nevěnuje.

U zaměstnanců byla průměrná délka pracovní neschopnosti (bez ohledu na příčinu) ve srovnání s OSVČ zhruba třetinová. Tu v průměru nejdelší zaznamenaly malé podniky mající do 49 zaměstnanců (29 dnů). V ostatních velikostních kategoriích se tato hodnota pohybovala do 26 dnů.

Graf 2.14: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle velikosti podniku a příčiny, 2022

Zdroj: ČSÚ

4.2.3 Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti a průměrný denní stav dočasně práce neschopných

Nejkomplexnějším ukazatelem statistiky pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz je **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti**. Zohledňuje jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti setrvávají). Statistiku pak doplňuje ještě další ukazatel – **průměrný denní stav dočasně práce neschopných**, který říká, kolik osob průměrně denně chybělo na pracovišti v důsledku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz.

Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel udává, kolik ze 100 nemocensky pojištěných je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz.

Způsob výpočtu:

$$\text{Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{průměrný počet osob nemocensky pojištěných} \times \text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období}} \times 100$$

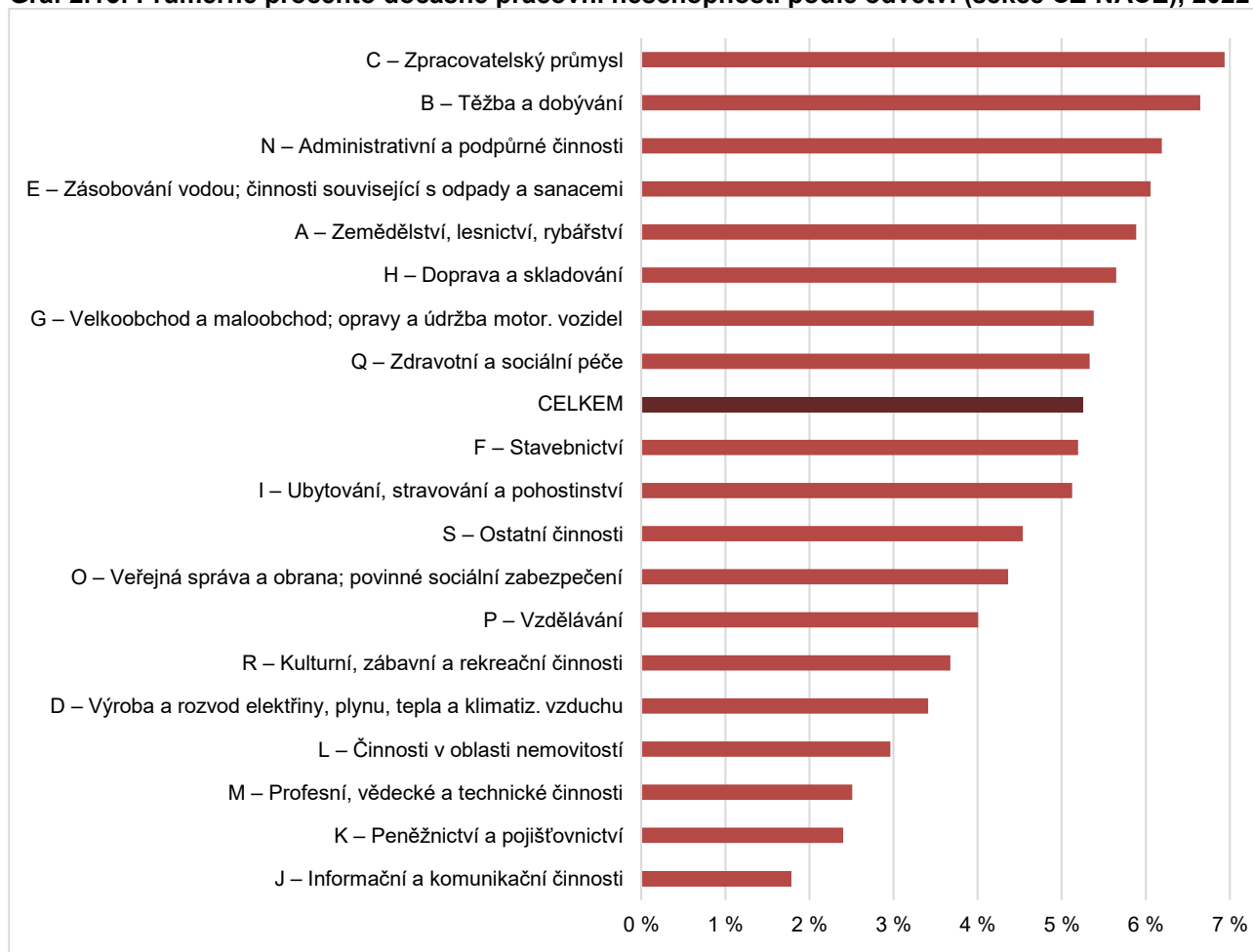
Průměrný denní stav dočasně práce neschopných – ukazatel vyjadřuje počet nemocensky pojištěných, kteří byli ve sledovaném období (roce) denně nepřítomni v práci z důvodů pracovní neschopnosti.

Způsob výpočtu:

$$\text{Průměrný denní stav dočasně práce neschopných} = \frac{\text{kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období}}$$

Hodnota ukazatele **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** měla od roku 2012 rostoucí tendenci, ačkoliv v roce 2021 byla patrná meziroční stagnace na 5,5 %. V roce 2022 oproti roku 2021 poklesla na hodnotu 5,3. Ve srovnání s rokem 2012 průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti vzrostlo dokonce o 1,8 p. b. Podíl na růstu může mít mj. i stárnutí populace a zvyšování průměrného věku zaměstnanců (dáno vyšším věkem odchodu do důchodu, než bylo v minulosti). Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti je dlouhodobě vyšší u žen. V roce 2022 činilo 5,7 %, zatímco pro muže 4,8 %.

Graf 2.15: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2022

Zdroj: ČSÚ

Nejvyšší průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti **z hlediska odvětvové činnosti** bylo zaznamenáno v odvětví Zpracovatelský průmysl (6,9 %) s nejvyšším počtem případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců. Jinými slovy, téměř 7 % pojištěnců pracujících v této sekci bylo denně v pracovní neschopnosti. Odvětvími s více než 6% podílem osob dočasně práce neschopných denně byla Těžba a dobývání (6,6 %), Administrativní a podpůrné činnosti (6,2 %) a Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi (6,1 %). Naopak nejméně pracovníků v pracovní neschopnosti ze 100 pojištěnců bylo denně evidováno v odvětví Informační a komunikační činnosti (1,8), Peněžnictví a pojišťovnictví (2,4) a Profesionální, vědecké a technické činnosti (2,5). Podrobněji viz graf 2.15 a tabulka 2.8.

Z **regionálního pohledu** zaznamenal nejvyšší hodnotu průměrného procenta pracovní neschopnosti Moravskoslezský (6,6 %) a Zlínský kraj (6,4 %). Hlavní město Praha díky nejnižšímu počtu případů na

100 pojištěnců a nejkratší průměrné délce trvání pracovních neschopností vykazuje nejnižší procento dočasně práce neschopných denně. Zatímco hodnoty všech ostatních 13 krajů se nachází v rozmezí 5,2 až 6,6 %, ukazatel v Praze v roce 2022 dosáhl hodnoty pouze 3,7 %. Toto výsadní postavení si kraj hl. m. Praha drží už řadu let, jak je zřejmé z tabulky 2.9. K největšímu zvýšení za 3 roky došlo v Olomouckém kraji, a sice o 1 p. b.

Tab. 2.8: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2012–2022

Sekce CZ-NACE	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celkem	3,5	3,6	3,7	4,1	4,2	4,3	4,5	4,7	5,5	5,5	5,3
A – Zemědělství, lesnictví a rybníkářství	4,1	4,4	4,4	4,8	5,0	5,1	5,3	5,4	5,8	6,3	5,9
B – Těžba a dobývání	4,2	4,8	4,7	4,9	5,8	6,0	5,6	6,0	7,9	7,9	6,6
C – Zpracovatelský průmysl	4,2	4,5	4,6	5,1	5,5	5,5	5,9	6,2	7,3	7,4	6,9
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	2,0	2,1	2,2	2,5	2,7	2,8	2,9	3,1	3,3	3,6	3,4
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	3,4	3,7	3,9	4,3	4,4	4,6	4,9	5,2	5,9	6,5	6,1
F – Stavebnictví	4,2	4,5	4,4	4,6	4,7	4,7	4,7	4,8	5,5	5,7	5,2
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	3,4	3,6	3,6	3,9	4,1	4,2	4,6	4,9	5,7	5,7	5,4
H – Doprava a skladování	3,5	3,8	3,8	4,1	4,2	4,4	4,8	4,9	5,8	6,1	5,6
I – Ubytování, stravování a pohostinství	3,6	3,7	3,8	4,1	4,2	4,2	4,4	4,6	6,5	5,2	5,1
J – Informační a komunikační činnosti	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	2,2	2,3	2,4	2,6	2,5	2,5	2,6	2,7	2,7	2,6	2,4
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	2,1	2,2	2,2	2,3	2,4	2,3	2,4	2,6	3,1	3,1	3,0
M – Profesní, vědecké a technické činnosti	2,1	2,1	2,1	2,2	2,3	2,3	2,4	2,5	2,8	2,7	2,5
N – Administrativní a podpůrné činnosti	3,9	4,1	4,6	5,1	5,2	5,2	5,4	5,8	6,8	6,9	6,2
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	2,7	2,7	2,7	3,1	3,1	3,1	3,3	3,4	3,9	4,1	4,4
P – Vzdělávání	2,2	2,3	2,4	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,3	3,7	4,0
Q – Zdravotní a sociální péče	3,2	3,4	3,6	3,9	4,1	4,1	4,3	4,5	5,9	5,4	5,3
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	2,3	2,5	2,5	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,7	3,4	3,7
S – Ostatní činnosti	2,9	3,1	3,2	3,6	3,8	3,6	3,8	4,0	4,8	4,6	4,5

Pozn.: Přerušeno v časové řadě.

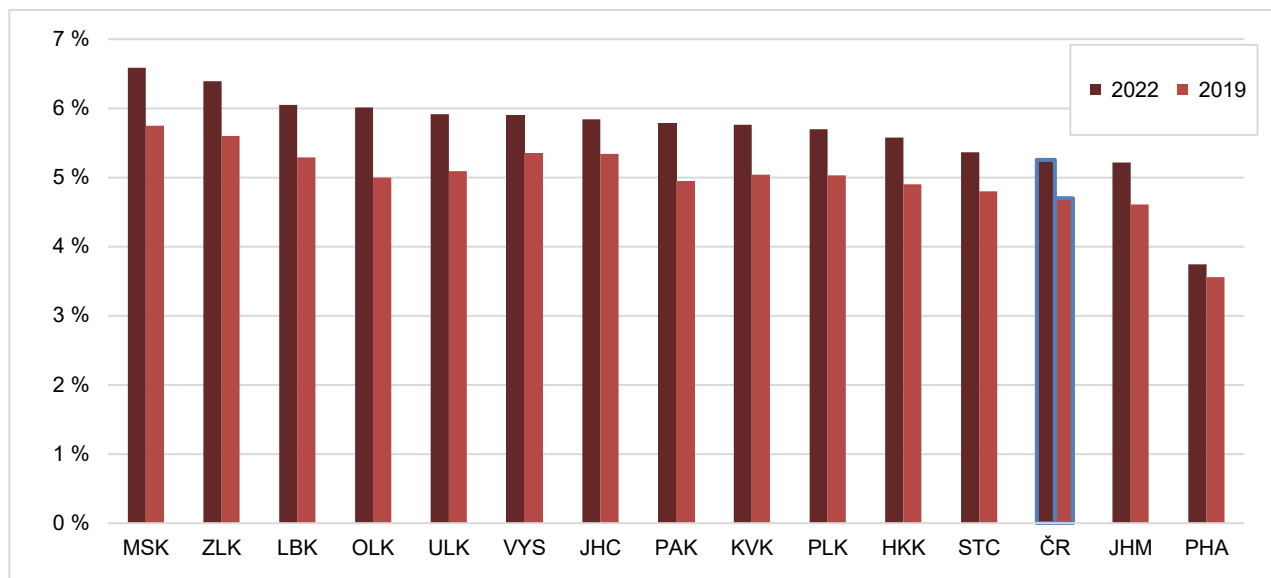
Zdroj: ČSÚ

Podle **detailnějšího územního členění** se okresem s nejvyšším průměrným procentem dočasné pracovní neschopnosti v roce 2022 stala opět Karviná (7,5 %) v Moravskoslezském kraji. Následovaly okresy Hodonín (Jihomoravský kraj) a Česká Lípa (Liberecký kraj) s hodnotou 7,4 %. Nejnižší hodnotu průměrného procenta pracovní neschopnosti vykazovaly stejně jako v předchozích letech následující okresy – již zmíněná Praha (3,7 %), Brno-město v Jihomoravském kraji (4,2 %) a Jeseník v Olomouckém kraji s 4,7 %. V posledně jmenovaném okrese se hodnota zvýšila oproti roku 2021 z 2,8 %⁵. Hodnotu ukazatele pod hranicí 5 % zaznamenal ještě okres Hradec Králové (4,8 %) ležící v Královéhradeckém kraji, dále Mělník (Středočeský kraj) a okres Pardubice (oba shodně 5,0 %). Podrobné informace za celou Českou republiku nabízí kartogram 2.2, resp. tabulka 3.5 v tabulkové části publikace.

⁵ V Jeseníku se nachází personální útvar Úřadu práce ČR pro osoby pobírající odměnu pěstouna. Profesionální pěstouni zpravidla na neschopenku nechodí, protože i po dobu pracovní neschopnosti musí pečovat o svěřené dítě. Jsou však zahrnuti do jmenovatele ukazatele průměrného procenta pracovní neschopnosti v rámci počtu pojištěnců v okrese. Nicméně novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a souvisejících předpisů, účinnou od 1. 1. 2022 – zákon č. 363/2021 Sb., došlo k odlišení tzv. zprostředkovaných („profesionálních“) a nezprostředkovaných pěstounů. Nezprostředkovaným pěstounům (obvykle příbuzným nebo blízkým osobám dítěte či rodiny) od ledna 2022 nenáleží odměna pěstouna (příjem ze závislé činnosti), nýbrž netestovaná sociální dávka příspěvek při pěstounské péči. Tím pádem došlo k poklesu nemocensky pojištěných v okrese Jeseník a k nárůstu průměrného procenta.

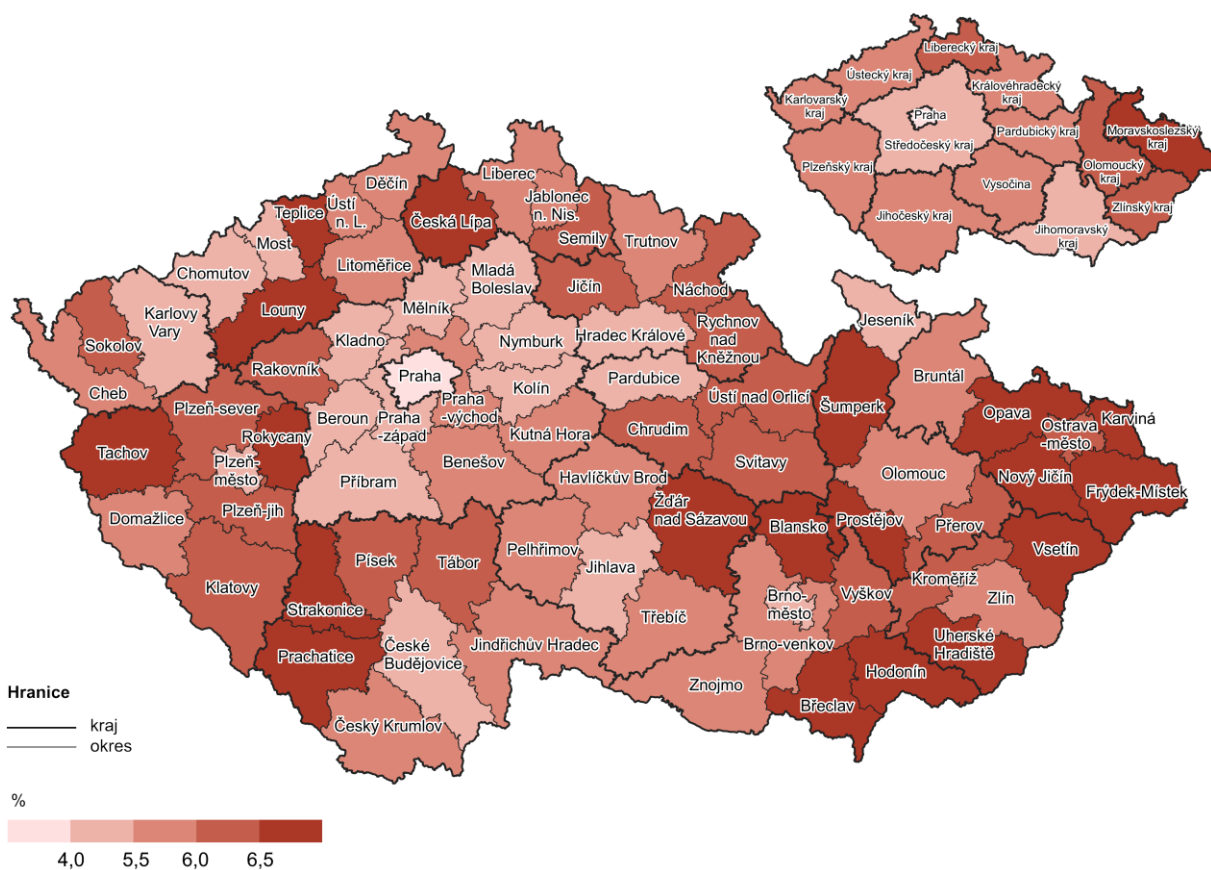

Graf 2.16: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2019 a 2022

Zdroj: ČSÚ

Kartogram 2.2: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti v okresech a krajích ČR, 2022

Zdroj: ČSÚ

Tab. 2.9: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2012–2022

Kraj ČR	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ČR celkem	3,5	3,6	3,7	4,1	4,2	4,3	4,5	4,7	5,5	5,5	5,3
Hl. m. Praha	2,6	2,7	2,8	3,1	3,1	3,2	3,4	3,6	3,9	3,9	3,7
Středočeský kraj	3,5	3,6	3,8	4,1	4,2	4,3	4,6	4,8	5,5	5,7	5,4
Jihočeský kraj	4,1	4,4	4,4	4,8	5,0	5,1	5,2	5,3	6,2	6,2	5,8
Plzeňský kraj	3,8	4,1	4,1	4,6	4,7	4,7	4,8	5,0	5,9	6,2	5,7
Karlovarský kraj	3,5	3,8	4,0	4,4	4,5	4,4	4,8	5,0	5,9	6,2	5,8
Ústecký kraj	3,7	4,0	4,0	4,3	4,5	4,6	4,9	5,1	5,8	6,2	5,9
Liberecký kraj	3,9	4,2	4,1	4,5	4,7	4,7	5,0	5,3	6,5	6,5	6,1
Královéhradecký kraj	3,5	3,7	3,7	4,1	4,3	4,4	4,7	4,9	5,9	6,0	5,6
Pardubický kraj	3,5	3,7	3,9	4,3	4,5	4,6	4,7	5,0	5,7	5,9	5,8
Kraj Vysočina	3,6	3,9	4,0	4,5	4,7	4,8	5,1	5,4	6,4	6,1	5,9
Jihomoravský kraj	3,5	3,7	3,7	4,1	4,2	4,3	4,4	4,6	5,4	5,5	5,2
Olomoucký kraj	3,7	3,8	3,9	4,3	4,5	4,5	4,7	5,0	6,0	6,1	6,0
Zlínský kraj	4,1	4,4	4,4	4,9	5,1	5,2	5,3	5,6	7,0	6,7	6,4
Moravskoslezský kraj	4,0	4,3	4,4	4,8	5,1	5,1	5,4	5,8	7,0	7,0	6,6

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSÚ

Obdobný ukazatel jako průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti, avšak v absolutním vyjádření, představuje **průměrný denní stav dočasně práce neschopných**. Říká, kolik nemocensky pojištěných bylo v daném období v průměru denně nepřítomno v práci z důvodu pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz.

V roce 2022 kvůli dočasné pracovní neschopnosti způsobené nemocí či úrazem denně chybělo na pracovištích 249 489 nemocensky pojištěných osob. Oproti roku 2021, kdy hodnota činila 260 136 pojištěnců, se jedná o 4% pokles (o 10,6 tis.). Naopak ve srovnání s rokem 2012 přibylo 95 tis. (tj. 62 %) dočasně práce neschopných denně. Na tomto nárůstu se podílely především neschopenky zapříčiněné nemocí (+87 tis.), téměř o polovinu však vzrostl i denní počet práce neschopných osob s mimopracovními úrazy (+8 tis.).

Pro nemoc bylo v roce 2022 průměrně denně v neschopnosti 216 958 pojištěnců, v důsledku pracovního úrazu 6 887 osob a následkem ostatních úrazů 25 644 nemocensky pojištěných. Ve 2. pol. 2022 denně chybělo na pracovištích 221 068 nemocensky pojištěných osob, tedy ve srovnání s 2. pol. roku 2019 přibližně o 6 tisíc (3 %) osob více.

Tab. 2.10: Průměrný denní stav dočasně práce neschopných podle příčiny a pohlaví, 2012–2022 (v tis.)

Rok	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2012	154,4	71,6	82,8	130,3	55,6	74,7	6,6	4,7	1,9	17,5	11,3	6,2
2013	160,5	74,0	86,5	135,9	58,0	77,9	6,5	4,6	1,9	18,1	11,4	6,7
2014	165,0	75,1	89,9	139,9	58,7	81,2	6,7	4,7	2,0	18,4	11,7	6,7
2015	183,1	83,5	99,6	156,2	66,2	90,0	7,0	4,8	2,2	19,9	12,5	7,4
2016	191,9	87,1	104,8	164,2	69,4	94,8	7,0	4,8	2,2	20,7	12,9	7,8
2017	199,1	90,6	108,5	170,2	72,5	97,7	7,1	4,8	2,3	21,8	13,3	8,5
2018	211,4	96,5	114,9	181,4	77,8	103,7	7,0	4,8	2,3	22,9	14,0	8,9
2019	222,5	101,5	121,0	191,5	82,2	109,3	6,9	4,7	2,3	24,0	14,6	9,4
2020	257,5	118,1	139,4	224,8	98,0	126,9	7,1	4,8	2,2	25,6	15,3	10,3
2021	260,1	121,2	138,9	228,4	101,9	126,4	7,1	4,9	2,2	24,6	14,4	10,2
2022	249,5	113,4	136,1	217,0	93,7	123,2	6,9	4,6	2,3	25,6	15,0	10,6

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSÚ

4.3 Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti

Zatímco doposud se analýza týkala **nově hlášených případů** dočasné pracovní neschopnosti (kapitola 4.2), které ČSÚ zpracovává z evidence ČSSZ, jiný pohled nabízí data o **ukončených případech pracovní neschopnosti** přímo publikovaná ČSSZ. Rozdíly v počtech nově hlášených a ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti jsou dány odlišnou metodikou sběru dat. Trendy vývoje těchto ukazatelů jsou však konzistentní.

Na rozdíl od statistik nově hlášených případů, ČSSZ publikuje údaje z hlediska **případů ukončených ve sledovaném roce**. Případy vzniklé na konci roku přesahující do roku dalšího jsou evidovány až ve zpracování dat roku následujícího. Pro dokreslení pohledu na statistiku nemocnosti byla vybraná data z tohoto zdroje využita v této kapitole. Data o ukončených případech jsou k dispozici v třídění z pohledu pojištěnce, nikoliv zaměstnavatele, jak tomu bylo u nově hlášených případů. ČSSZ třídí data např. podle věku dočasně práce neschopných, krajů místní příslušnosti lékaře či skupin diagnóz.

Ukončené případy pracovní neschopnosti – zahrnují veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob ukončenou v daném roce. Nezahrnuje tedy onemocnění a úrazy, u nichž pracovní neschopnost přesahovala do dalšího roku/období, ani ty případy, kdy nebylo vystaveno „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“.

ČSSZ za rok 2022 evidovala 3 438 tis. ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti, což je meziročně o čtvrtinu více a o 88 % více než v roce 2019 (tedy před vypuknutím pandemie).

Tab. 3.1: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2019, 2021, 2022

Kraj ČR	Počet ukončených případů DPN (tis.)			Počet prostonaných dnů (tis.)			Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech		
	2019	2021	2022	2019	2021	2022	2019	2021	2022
ČR celkem	1 832,4	2 718,0	3 437,9	75 058,7	93 699,2	91 027,0	41,0	34,5	26,5
Hl. m. Praha	198,1	294,8	446,0	6 161,0	8 637,3	8 948,3	31,1	29,3	20,1
Středočeský kraj	219,5	304,4	363,0	8 152,9	9 633,1	9 123,5	37,2	31,6	25,1
Jihočeský kraj	117,3	170,3	209,3	5 060,8	6 069,7	5 828,2	43,2	35,6	27,8
Plzeňský kraj	120,2	170,3	210,5	4 645,1	5 713,5	5 434,8	38,6	33,5	25,8
Karlovarský kraj	49,4	65,2	80,4	1 891,6	2 258,1	2 178,4	38,3	34,6	27,1
Ústecký kraj	146,6	211,4	262,9	5 862,2	7 058,8	6 829,8	40,0	33,4	26,0
Liberecký kraj	89,8	131,3	163,6	3 438,9	4 298,9	4 153,6	38,3	32,7	25,4
Královéhradecký kraj	100,2	158,9	198,1	3 924,4	5 234,9	4 986,1	39,2	32,9	25,2
Pardubický kraj	94,1	147,7	179,4	3 797,2	4 774,0	4 625,0	40,3	32,3	25,8
Kraj Vysočina	92,4	127,2	164,2	4 095,4	4 682,8	4 631,7	44,3	36,8	28,2
Jihomoravský kraj	189,7	295,3	379,7	8 165,9	10 611,7	10 438,0	43,1	35,9	27,5
Olomoucký kraj	107,9	176,4	213,1	4 656,8	6 276,3	6 033,7	43,2	35,6	28,3
Zlínský kraj	101,0	150,2	191,4	4 964,4	6 044,3	5 776,9	49,1	40,2	30,2
Moravskoslezský kraj	206,2	314,5	376,2	10 242,1	12 405,9	12 039,1	49,7	39,5	32,0

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSSZ

Celková **prostonaná doba** v roce 2022 činila 91 027 tis. dnů, což je o 2,7 mil. dnů (o 3 %) méně než v roce 2021. Oproti roku 2019 počet prostonaných dnů vzrostl o 16 mil. (o pětinu). Jeden případ dočasné pracovní neschopnosti v roce 2022 trval průměrně 26,5 dne. V průměru nejdelší pracovní neschopnost si vyžádaly nemoci a úrazy ve Zlínském a Moravskoslezském kraji, a sice 32, resp. 30 dnů na jednu pracovní neschopnost.

Tab. 3.2: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti a průměrná délka jejich trvání podle věkových skupin, 2019, 2021, 2022

Věková skupina	Ukončené případy DPN (tis.)			Průměrná délka trvání 1 ukončeného případu DPN ve dnech		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy
2019						
Celkem	1 832,4	862,4	970,1	41,0	39,1	42,7
mladší 20 let	25,1	13,8	11,3	17,9	15,7	20,5
20–29 let	398,9	210,1	188,9	25,8	20,9	31,2
30–39 let	397,5	200,4	197,2	33,7	28,7	38,8
40–49 let	469,8	195,8	274,0	42,2	41,7	42,6
50–59 let	411,8	167,0	244,7	54,5	56,9	52,9
60 a více let	129,2	75,3	53,9	66,9	75,2	55,5
2021						
Celkem	2 718,0	1 320,2	1 397,8	34,5	32,7	36,2
mladší 20 let	29,3	16,9	12,4	16,4	15,1	18,2
20–29 let	526,2	289,4	236,8	22,4	18,9	26,7
30–39 let	576,3	308,6	267,7	27,9	24,1	32,2
40–49 let	763,7	329,2	434,5	33,5	32,9	34,0
50–59 let	633,2	269,2	364,0	45,2	45,8	44,7
60 a více let	189,3	106,9	82,5	58,8	63,7	52,5
2022						
Celkem	3 437,9	1 578,6	1 859,3	26,5	26,0	26,8
mladší 20 let	35,4	19,9	15,4	13,5	12,7	14,6
20–29 let	650,6	340,4	310,2	17,3	15,0	19,9
30–39 let	753,1	387,7	365,4	20,9	18,7	23,2
40–49 let	960,0	394,0	565,9	25,3	25,9	24,9
50–59 let	795,4	313,1	482,3	35,1	37,9	33,4
60 a více let	243,5	123,5	120,0	46,6	52,5	40,6

Pozn.: Přerušeni v časové řadě.

Zdroj: ČSSZ

Doba, po kterou průměrná pracovní neschopnost trvala, rostla **s věkem** (viz tab. 3.2), a to od 13,5 dne ve věkové skupině osob mladších 20 let, přes 25,3 dne u osob ve věku 40–49 let, až po 46,6 dne ve věkové skupině 60letých a starších. To je způsobeno zejména vyšším zastoupením krátkodobých případů pracovní neschopnosti pro nemoci dýchací soustavy v mladším věku, a naopak nárůstem déletrvajících případů pracovní neschopnosti pro nádorová onemocnění a nemoci oběhové soustavy se zvyšujícím se věkem. Průměrná délka trvání ukončeného případu pracovní neschopnosti pro 60leté a starší muže klesla oproti roku 2019 o více než 22 dnů. U žen v tomto věku o 15 dnů. To bylo jistě dáno vysokým počtem krátkodobých karantén a bezpříznakových izolací.

Pracovní neschopnost plyne z různých příčin a statistiky ČSSZ nabízí přehled ukončených případů **podle diagnóz**. Pokud pomíneme kategorii **ostatní nemoci**, kterou od roku 2020 navyšují zejména neschopenky pro případ karantény spojené s covidem, nejčastějším důvodem jsou dlouhodobě **nemoci dýchací soustavy**. Ty v roce 2022 způsobily více než čtvrtinu (28 %) všech případů pracovní neschopnosti. Z nemoci této skupiny jsou neschopenky vystavovány především kvůli akutním infekcím dýchacích cest či chřipkám. Na druhou stranu, onemocnění dýchací soustavy tvořila pouze 13 % (12 mil. dnů) z celkového počtu prostonaných dnů. Jedná se tak o nejkratší dobu pracovní neschopnosti ze všech skupin diagnóz, a sice 12,2 dne na 1 případ.

Již zmíněná kategorie **ostatní nemoci** zaujímala v roce 2022 dvě pětiny všech pracovních neschopností. Dá se předpokládat, že jsou zde kromě karantén zahrnuty i některé případy osob, u kterých v průběhu karantény vypuklo samotné onemocnění s vážnějšími příznaky. Přesnější zachycení pandemie z těchto dat ovšem není možné. V období let 2015 až 2019, tedy před epidemií covidu, se zastoupení ostatních nemocí jako příčiny pracovní neschopnosti pohybovalo mezi 8 a 10 %.

Nemoci pohybové soustavy zapříčinily 11 % pracovních neschopností. Tyto nemoci se vyznačují poměrně dlouhou délkou trvání, v průměru déle než 2 kalendářní měsíce (64,8 dne) na 1 případ. Počet prostonaných dnů této kategorie činil 25,2 mil. a tvoří tak dlouhodobě nejvyšší podíl (28 %) ze všech skupin diagnóz. Z nemocí pohybové soustavy zapříčiňují pracovní neschopnost nejčastěji nemoci páteře. Další častou příčinou pracovní neschopnosti představovaly **úrazy a otravy**. Na všech neschopenkách se podílely 6 %. Průměrná délka trvání neschopnosti byla v tomto případě 51,9 dne a celkový počet prostonaných dnů činil 10,6 mil.

Nejdelší **průměrná délka** trvání pracovní neschopnosti byla v roce 2022 evidována u tuberkulózy, a sice 189 dnů. Celkem bylo na tuto diagnózu vystaveno 85 neschopenek. Z častějších onemocnění se však v průměru nejdelší neschopnost týkala zhoubných novotvarů (175 dnů). Neschopenka u této skupiny nemocí trvala 167 dnů u mužů a 183 dnů u žen. Ke hranici 100 dnů neschopnosti se blížily i nemoci spojené s těhotenstvím, mateřstvím a šestinedělím a delší dobu (85 dnů) trvaly rovněž neschopenky vydané kvůli duševním nemocem.

Tab. 3.3: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz a pohlaví, 2022

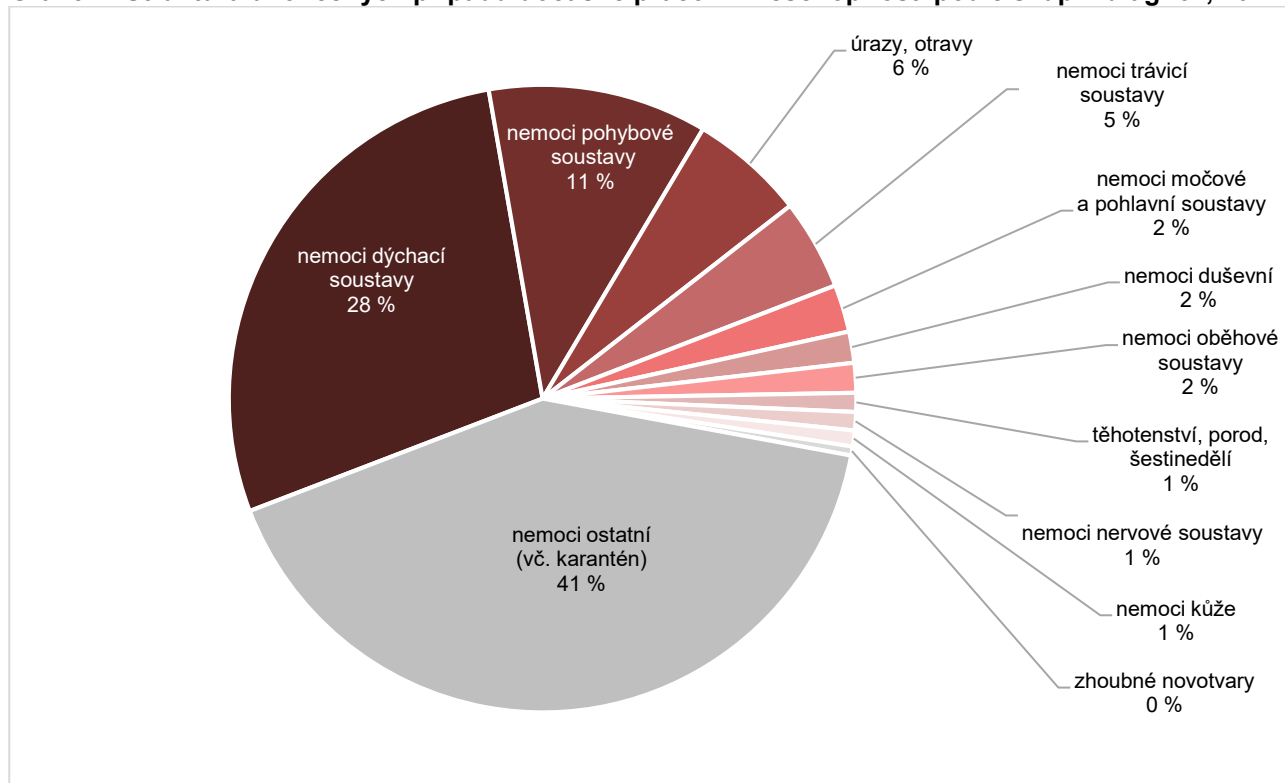
Skupiny diagnóz (kapitoly podle MKN-10)	Počet ukončených případů DPN (tis.)			Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy
Celkem	3 437,9	1 578,6	1 859,3	26,5	26,0	26,8
Tuberkulóza	0,1	0,1	0,0	189,0	176,0	211,6
Zhoubné novotvary	16,0	7,1	8,9	175,4	166,5	182,5
Nemoci duševní	55,3	19,4	35,8	85,0	82,4	86,4
Nemoci nervové soustavy	33,6	13,5	20,1	71,7	78,1	67,4
Nemoci oběhové soustavy	52,5	29,3	23,2	73,8	83,9	61,1
hypertenze	15,4	8,0	7,4	46,7	49,1	44,0
ischemická choroba srdeční	6,4	5,0	1,4	114,0	118,9	95,9
cévní nemoci mozku	3,3	2,1	1,2	154,8	158,8	147,7
jiné nemoci oběhové soustavy	27,4	14,1	13,3	70,0	80,2	59,1
Nemoci dýchací soustavy	965,3	424,7	540,7	12,2	12,2	12,1
akutní infekce dýchacích cest	870,1	378,7	491,4	11,3	11,2	11,5
chřipka a pneumonie	73,8	35,6	38,2	14,1	14,9	13,4
chronické nemoci dolních dýchacích cest	10,8	4,9	5,9	48,7	52,4	45,8
jiné nemoci dýchacích cest	10,6	5,5	5,1	29,2	32,9	25,1
Nemoci trávicí soustavy	160,3	83,0	77,3	24,5	25,6	23,3
Nemoci kůže	32,4	18,8	13,7	29,8	30,5	28,7
Nemoci pohybové soustavy	388,5	197,6	190,9	64,8	60,1	69,7
nemoci páteře	256,9	130,6	126,3	59,5	54,8	64,5
jiné nemoci pohybové soustavy	131,6	67,0	64,6	75,1	70,4	80,0
Nemoci močové a pohlavní soustavy	83,8	18,9	64,9	29,9	33,4	28,9
Těhotenství, porod, šestinedělí	28,2	x	28,2	97,6	x	97,6
Úrazy, otravy	203,6	127,3	76,2	51,9	50,5	54,3
Nemoci ostatní	1 418,4	638,9	779,5	13,8	12,5	14,9

Zdroj: ČSSZ

Z hlediska **pohlaví** je výskyt pracovní neschopnosti četnější u žen, v roce 2022 ženy zaznamenaly 1 859 tis. ukončených případů pracovní neschopnosti, muži 1 579 tis. neschopenek. Pracovní neschopnost u žen také trvala v průměru o 0,8 dne déle než u mužů. V roce 2021 to bylo o 3,5 dne déle.

Výraznější rozdíl v pracovní neschopnosti podle pohlaví se objevuje u nemocí močové a pohlavní soustavy, kdy je počet ukončených případů u mužů oproti ženám 3krát nižší. Duševní onemocnění vedoucí k pracovní neschopnosti byla v roce 2022 téměř dvakrát (1,8krát) častější u žen. Muži jsou naopak náchylnější na nemoci oběhové, trávicí či pohybové soustavy. Mnohem častěji jsou v pracovní neschopnosti také z důvodu úrazu či otravy.

Graf 3.1: Struktura ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz, 2022

Zdroj: ČSSZ

4.4 Výdaje na dávky nemocenského pojištění

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.

Z nemocenského pojištění se poskytuje 6 peněžitých dávek, a to:

- Nemocenské,
- Peněžitá pomoc v mateřství,
- Ošetřovné,
- Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství,
- Dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská),
- Dlouhodobé ošetřovné.

Výše dávek nemocenského pojištění **závisí** na dosahovaném **výdělku**, **redukčních hranicích** pro redukci denního vyměřovacího základu, **redukci mezi** jednotlivými redukčními **hranicemi** a na **procentní sazbě** pro jednotlivé dávky.

Všechny dávky nemocenského pojištění vyplácí OSSZ a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů z pojistného). Dávky nemocenského pojištění se vyplácejí za kalendářní dny.

Nemocenské – je základní peněžitou dávkou systému nemocenského pojištění. Na nemocenské má nárok pojištěnec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, a to od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

Výdaje na dávky nemocenského pojištění za rok 2022 činily 47,6 mld. Kč, tedy o 3,8 mld. Kč méně než před rokem. **Výdaje** na objemově **nejvýznamnější dávku – nemocenské** – meziročně (poprvé za desetiletou historii) poklesly, a to o 1,3 mld. Kč, tj. o 4 % a vrátily se tak zhruba na hodnotu z roku 2020. V každém měsíci roku 2022 došlo meziročně k poklesu počtu proplacených dnů nemocenského. Výše průměrné denní dávky nemocenského v roce 2022 činila 580 Kč. V roce 2021 byla průměrná denní dávka nemocenského ve výši 551 Kč, tedy o 5 % méně. Výdaje na nemocenské v přepočtu na jednoho pojištěnce v roce 2022 klesly pod 7 tis. Kč na částku 6 899 Kč.

Je zřejmé, že za skokový nárůst výdajů na dávky nemocenského pojištění zejména mezi roky 2019 a 2020, mohou **finanční kompenzace** vyplacené v souvislosti s **onemocněním covid-19**. Ať už jde o nemocenské, mezi roky 2019 a 2020 výdaje na nemocenské vzrostly o 23 %, nebo ošetřovné. Výdaje na ošetřovné v roce 2022 s hodnotou 2,8 mld. Kč už se blížily výši roku 2019, kdy činily 1,7 mld. Kč. Po letech 2020 a 2021 v roce 2022 nebyly plošně uzavírány školy.

Tab. 4.1: Výdaje na dávky nemocenského pojištění, 2012–2022 (v mld. Kč)

Druh dávky	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celkem	19,38	20,14	22,08	24,11	26,28	28,32	33,97	38,89	55,21	51,47	47,63
nemocenské	11,47	12,04	13,88	15,43	16,99	18,29	22,68	26,67	32,77	34,04	32,75
ošetřovné	0,68	0,84	0,85	1,06	1,18	1,40	1,63	1,73	11,44	5,66	2,83
peněžitá pomoc v mateřství	7,22	7,26	7,33	7,61	8,11	8,62	9,40	10,10	10,58	11,32	11,23
vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	0,007	0,007	0,009	0,009	0,009	0,008	0,009	0,009	0,007	0,006	0,008
otcovská poporodní péče ¹⁾	–	–	–	–	–	–	0,221	0,273	0,269	0,291	0,601
dlouhodobé ošetřovné ²⁾	–	–	–	–	–	–	0,032	0,110	0,138	0,157	0,207

¹⁾ Zavedení dávky otcovské poporodní péče, tzv. „otcovská“ – účinnost od 1. února 2018.

²⁾ Zavedení dávky dlouhodobé ošetřovné – účinnost od 1. června 2018.

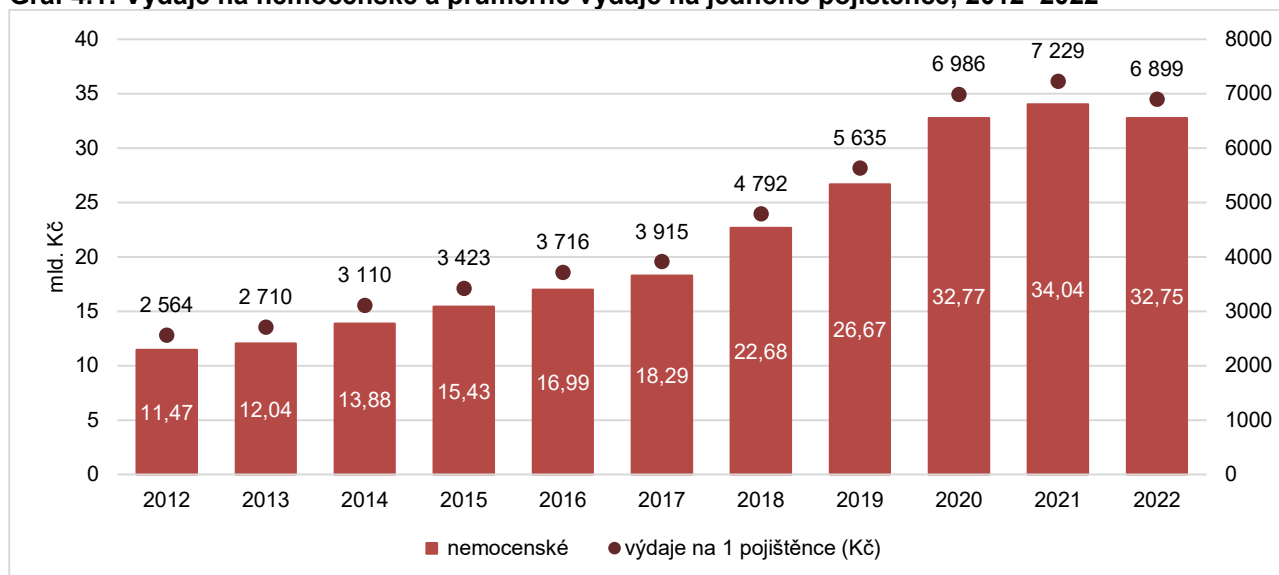
– pomlčka značí, že se jev nevyskytoval

Zdroj: ČSSZ

Ke značnému zvýšení však došlo i v roce 2018. V roce 2017 bylo totiž přijato několik významných legislativních opatření v oblasti nemocenského pojištění, s účinností od roku 2018, která zásadním způsobem ovlivnila jeho finanční bilanci. Jednalo se o **zvýšení procentní sazby nemocenského od 31. kalendářního dne DPN** nebo karantény z 60 % na 66 % redukovaného denního vyměřovacího základu a od **61. kalendářního dne DPN** nebo karantény z 60 % na 72 % redukovaného denního vyměřovacího základu s účinností od 1. ledna 2018. Kromě toho, ovšem s jen nepatrným vlivem na celkovou výši výdajů nemocenského pojištění, byl rozšířen okruh dávek poskytovaných z nemocenského pojištění o novou dávku otcovské poporodní péče (tzv. „otcovská“) s účinností od 1. února 2018 a dávku dlouhodobého ošetřovného s účinností od 1. června 2018.

Od roku 2012 výdaje na nemocenské až do roku 2021 kontinuálně rostly. V roce 2022 růst vystřídal mírný pokles. Oproti roku 2019, tj. období před pandemií, se však výdaje v roce 2022 zvýšily o 6 mld. Kč, tj. o 23 %.

Podrobnější informace k výdajům na nemocenské a dalším dávkám, které jsou poskytovány ze systému nemocenského pojištění, naleznete v analýze [Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR](#).

Graf 4.1: Výdaje na nemocenské a průměrné výdaje na jednoho pojištěnce, 2012–2022

Zdroj: ČSSZ, ČSÚ

4.4.1 Vliv pandemie covid-19 na dávky nemocenského pojištění

Zatímco do března roku 2020 bylo vyplácení dávky nemocenského pro případ karantény spíše teoretickým nárokem, kvůli vyhlášení nouzového stavu 12. 3. 2020 se stalo běžnou praxí, která trvala více než 2 roky. Od ledna do srpna 2022 bylo vystaveno 916 tis. takových „karanténních“ neschopenek, ovšem je potřeba upozornit, že v lednu a únoru při testování zaměstnanců byly některým pracujícím vydány neschopenky duplicitně. V zájmu operativního jednání při vyřizování karantén a izolací⁶ vydávali neschopenky jak praktičtí lékaři, tak krajské hygienické stanice. Údaje za první 2 měsíce roku 2022 v grafu 4.2 jsou tedy do jisté míry zkreslené a nadhodnocené. V březnu roku 2022 bylo vydáno více než 100 tis. neschopeností pro karanténu či izolaci a lze říci, že 3 z 10 všech neschopenek byly vydány právě osobám bez příznaků nemoci kvůli karanténě či izolaci. V březnu 2021 kompenzovala ztrátu příjmu kvůli karanténě či izolaci každá druhá neschopenka.

Nutno doplnit, že tato čísla odráží pouze případy pojištěnců, kteří mají na dávku nemocenského nárok a také o ni požádali. Nerovná se počtu nařízených karantén od krajských hygienických stanic (karanténa může být nařízena i dětem, studentům či nepracujícím seniorům). Vzhledem k širším možnostem práce z domova mohly osoby v nařízené karanténě (pokud to povaha jejich práce dovolovala) i nadále pracovat za plnou mzdu, aniž by porušovaly pravidla karantény. Na počet případů PN měly vliv i podmínky pro testování, délka karantén či obecně vládní opatření proti šíření koronaviru.

Pandemie se na výdajové stránce nemocenského pojištění podepsala nejen v dávce nemocenské, ale rovněž ošetrovné. Zatímco do roku 2019 činil podíl výdajů za ošetrovné méně než 5 % celkových výdajů na dávky nemocenského pojištění, v roce 2020 to byla více než pětina. Navýšení nákladů bylo způsobeno jednak vyšším počtem případů, jednak zvýšením ošetrovného při epidemii uzákoněné na podzim roku 2020 (tzv. krizové ošetrovné⁷). Z dosud počítaných 60 % byla sazba zvýšena na 70 %⁸ redukovaného denního vyměřovacího základu. Zatímco dříve bylo možné čerpat ošetrovné maximálně 9 dnů, při uzavření školních a dětských zařízení trvala podpůrná doba po celou dobu mimořádných vládních opatření. Náklady na ošetrovné v roce 2020 dosáhly rekordní výše 11,4 mld. Kč, tj. téměř o 10 mld. více v porovnání s předchozím rokem. V roce 2021 došlo k poklesu, výdaje činily 5,7 mld. Tvořily tak desetinu výdajů na dávky systému

⁶ **Karanténou** se rozumí oddělení osoby, která sice nevykazuje příznaky onemocnění, ale byla během inkubační doby ve styku s infekčním onemocněním nebo pobývala v ohnisku nákazy, od ostatních fyzických osob, aby se nákaza dále nešířila.

Izolací se rozumí oddělení osoby, která onemocněla infekční nemocí nebo jeví příznaky tohoto onemocnění, od ostatních fyzických osob, aby se infekční onemocnění dále nešířilo.

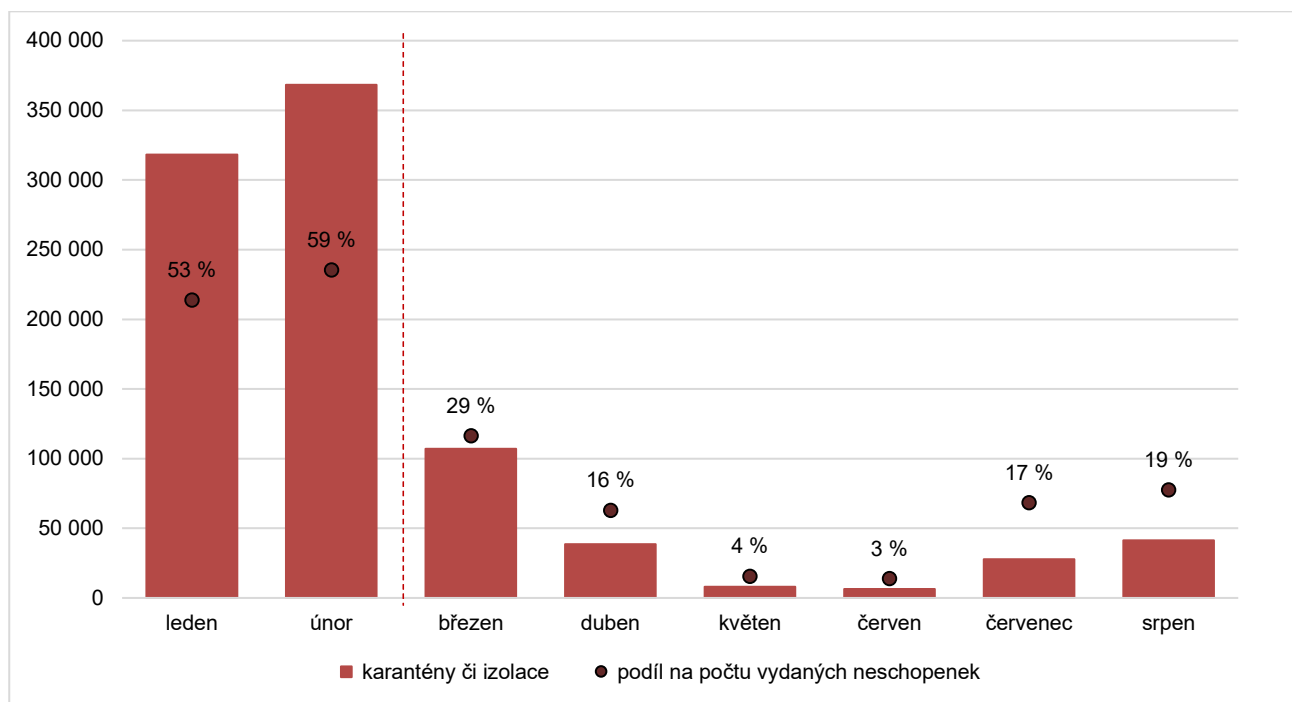
⁷ Platilo do 30. 6. 2021.

⁸ Na jaře 2021 se podíl zvýšil na 80 %.

nemocenského pojištění. Pokles výdajů na ošetrovné pokračoval i v roce 2022, kdy bylo za tímto účelem vynaloženo 2,8 mil. Kč. To představovalo 6 % z veškerých výdajů na dávky nemocenského pojištění a hodnota se tak blížila předcovidovému období.

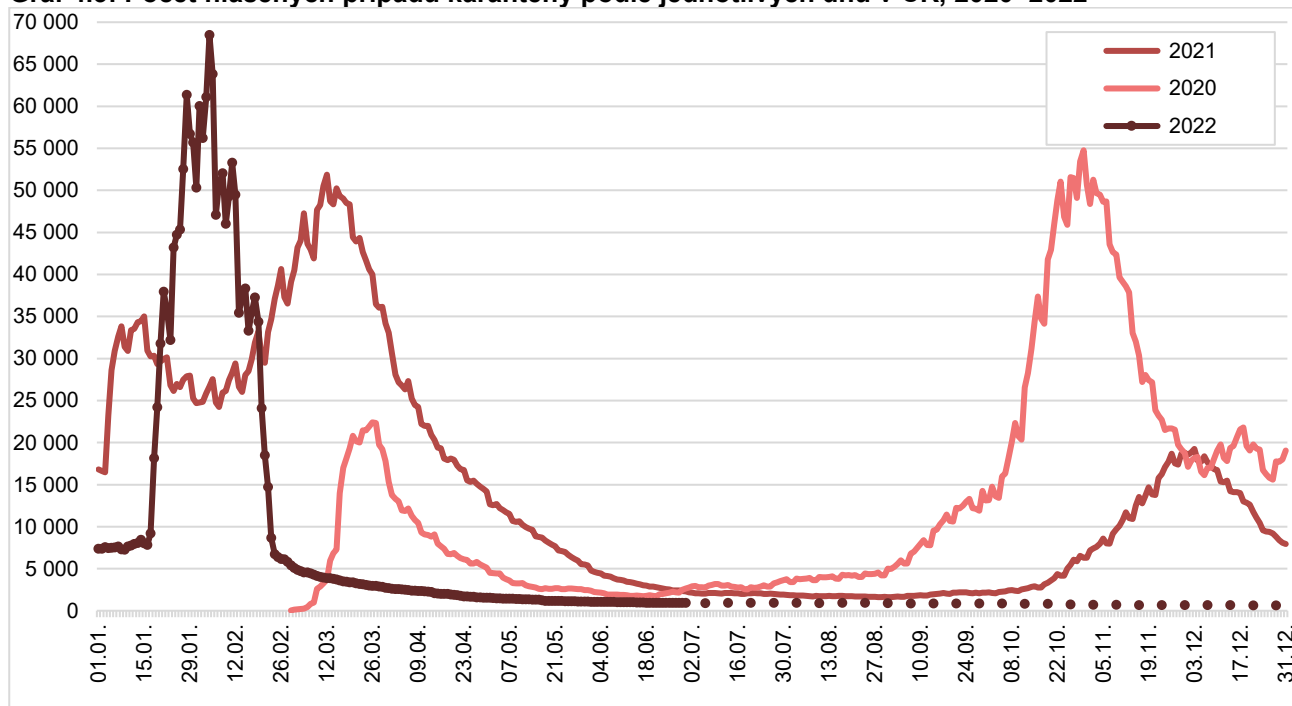
Graf 4.2: Počet pracovních neschopností z důvodu karantény či izolace a jejich podíl na celkovém počtu vydaných neschopenek, 2022 (leden až srpen)

Pozn.: Přerušení v časové řadě.

Zdroj: ČSSZ

Graf 4.3: Počet hlášených případů karantény podle jednotlivých dnů v ČR, 2020–2022

Pozn.: Od 1. 7. 2022 jsou údaje vykazovány v týdenním intervalu, do té doby denně.

Zdroj: ČSSZ

4.5 Pracovní úrazy

V oblasti pracovní úrazovosti ukládá česká i evropská legislativa zaměstnavatelům řadu povinností souvisejících s evidencí, hlášením a objasněním příčin a okolností vzniku každého pracovního úrazu.

Pracovní úraz – pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (viz § 271k odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Smrtelný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, na jehož následky úrazem postižený zaměstnanec nejpozději do 1 roku zemřel.

Závažný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, trvá-li hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance déle než 5 dnů.

Pracovní úraz s pracovní neschopností delší než 3 dny – ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek dočasnou pracovní neschopnost delší než tři kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Ohlášení pracovního úrazu místně příslušnému Oblastnímu inspektorátu práce (OIP) podléhá smrtelný pracovní úraz a pracovní úraz s hospitalizací delší než 5 dnů (tzv. závažný pracovní úraz) nebo lze-li vzhledem k povaze zranění takovou dobu hospitalizace předpokládat. Vyhotovit záznam o úrazu (vč. případného hlášení změn) a zaslat jej na místně příslušný OIP je zaměstnavatel povinen i u pracovního úrazu s pracovní neschopností delší než 3 dny. V závislosti na druhu a okolnostech vzniku pracovního úrazu se pracovní úraz ohlašuje a záznam o něm se zasílá ještě na další stanovené orgány a instituce. Evidenci všech úrazů, tedy i takových, kterými nebyla způsobena pracovní neschopnost nebo jimi byla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující 3 kalendářní dny, je zaměstnavatel povinen vést v knize úrazů.

Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro pracovní úraz se po propadu z roku 2020 v roce 2021 vrátil opět na předcovidovou úroveň. V roce 2020 bylo zaznamenáno 41 358 pracovních úrazů s pracovní neschopností, zatímco o 2 roky později 44 608 (tj. nárůst o 8 %). Meziročně však došlo k mírnému poklesu. Z tohoto celkového počtu bylo 43 561 případů (98 %) **pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny** (tedy těch, které podléhají povinnosti vyhotovit záznam o úrazu a zaslat jej OIP).

Tab. 5.1: Pracovní úrazy podle závažnosti a pohlaví, 2012–2022

Rok	Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností			Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny			Počet smrtelných pracovních úrazů		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2012	44 108	31 455	12 653	43 543	31 019	12 524	113	111	2
2013	42 927	30 418	12 509	42 355	29 955	12 400	113	106	7
2014	45 058	31 737	13 321	44 301	31 188	13 113	117	115	2
2015	46 331	32 117	14 214	45 621	31 605	14 016	131	120	11
2016	47 379	32 592	14 787	46 713	32 102	14 611	104	101	3
2017	47 491	32 575	14 916	46 870	32 120	14 750	95	91	4
2018	46 223	31 340	14 883	45 666	30 947	14 719	123	117	6
2019	44 552	30 068	14 484	43 959	29 663	14 296	92	87	5
2020	41 358	28 681	12 677	40 569	28 104	12 465	108	105	3
2021	44 933	31 115	13 818	43 980	30 411	13 569	88	82	6
2022	44 608	29 904	14 704	43 561	29 140	14 421	88	83	5

Zdroj: ČSÚ, SÚIP

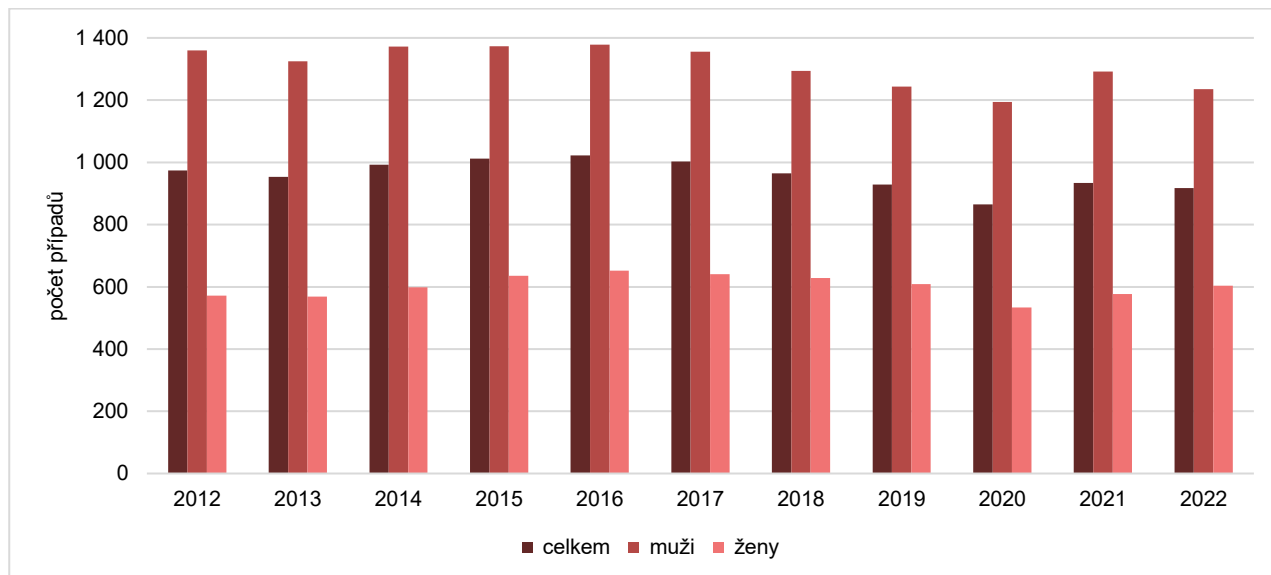
V pracovní úrazovosti je dlouhodobě patrný rozdíl mezi **pohlavími**, muži zde výrazně dominují. Z celkového počtu pracovních úrazů připadaly v roce 2022 na muže více než dvě třetiny (67 %), což je **dáno především odlišnou strukturou zaměstnanosti žen a mužů**. V odvětvích rizikovějších na pracovní úrazy jako je např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství mezi zaměstnanci převládají muži. Ještě výraznější rozdíl hodnot mezi pohlavími lze vidět u smrtelných pracovních úrazů. Stejně jako předchozí rok došlo opět k 88 smrtelným pracovním úrazům. U mužů jich bylo zaznamenáno 83, což je meziročně o 1 více.

Nadále se v této kapitole budeme věnovat **pracovním úrazům s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny**.

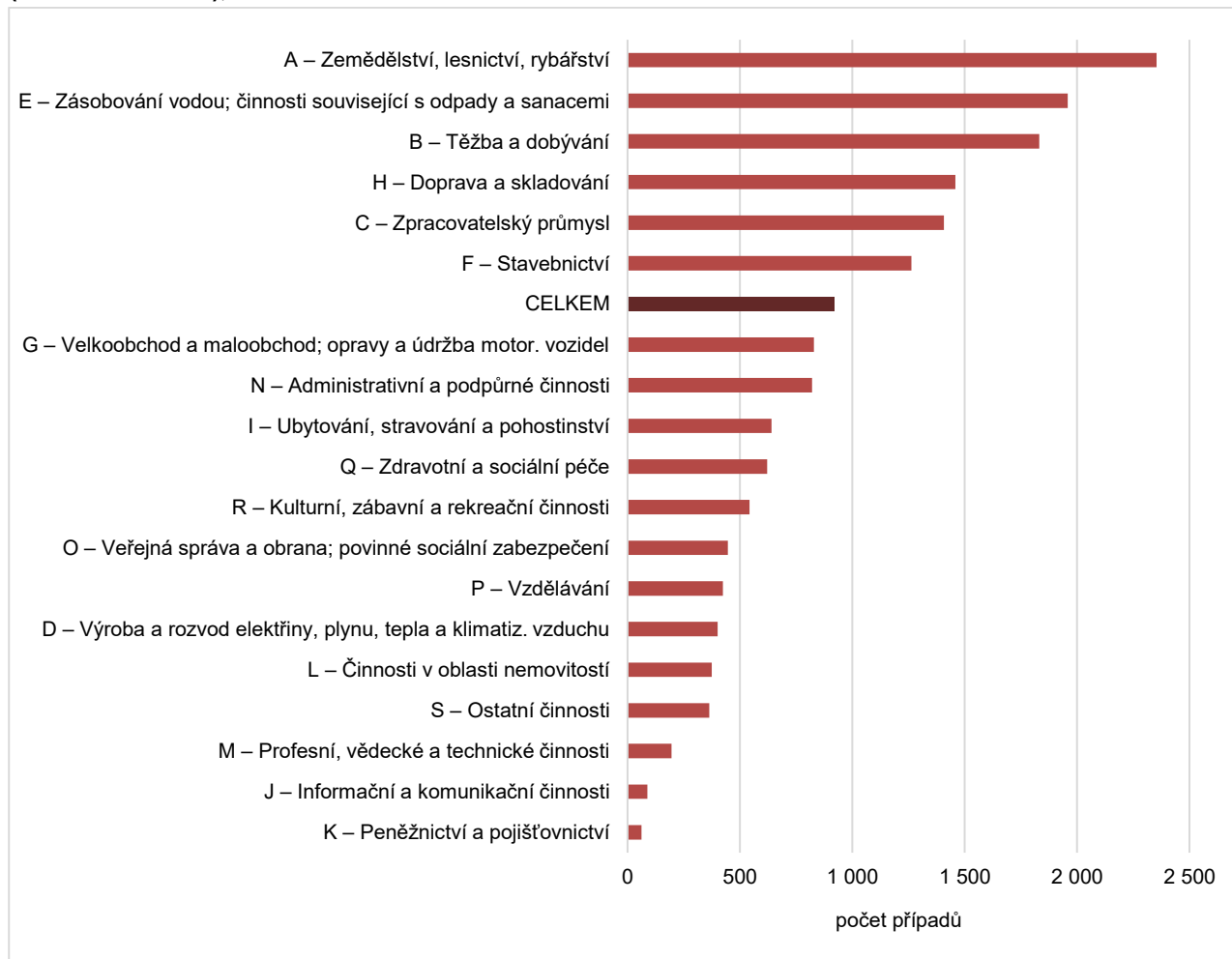
Nejvyšší počet takovýchto pracovních úrazů v desetiletém období, a sice 46,9 tis. byl zaznamenán v roce 2017. Od té doby došlo k celkovému poklesu počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny o 7 %, přičemž výraznější byl pokles u mužů (o 9 %) než u žen (o 2 %). Přepočten na 100 tisíc pojištěnců zobrazuje graf 5.1.

V absolutním vyjádření **nejvíce pracovních úrazů** s DPN delší než 3 dny se v roce 2022 událo **ve Zpracovatelském průmyslu** (16 848 případů), následují odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (5 256) a Doprava a skladování (4 280). Pokud však zohledníme zaměstnanost v jednotlivých odvětvích a pomíneme míru zastoupení jednotlivých sekcí, je vhodné použít **relativní ukazatel** vztahený na 100 tis. pojištěnců. **Nejrizikovějším** odvětvím je pak **Zemědělství, lesnictví, rybářství** (2 354 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců), dále odvětví Zásobování vodou, činnosti související s odpady a sanacemi (1 958), Těžba a dobývání (1 831), Doprava a skladování (1 458) a teprve poté následuje Zpracovatelský průmysl (1 407). Průměrně na 100 tis. nemocensky pojištěných připadalo 917 pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny. Nejméně rizikovými se jeví odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví a Informační a komunikační činnosti, které vykázaly 62 resp. 89 pracovních úrazů s 3denní a delší pracovní neschopností v přepočtu na 100 tis. pojištěnců.

Graf 5.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle pohlaví, 2012–2022

Zdroj: ČSÚ

Graf 5.2: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2022

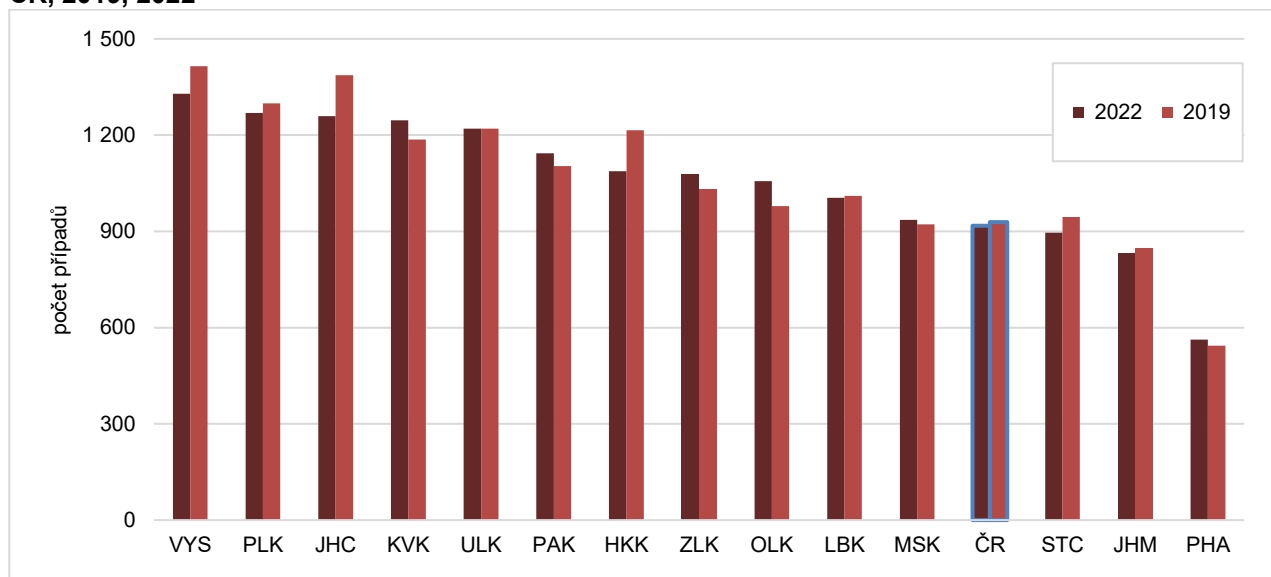
Zdroj: ČSÚ

Z hlediska **územního členění** bylo v roce 2022 nejvíce případů pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny na 100 tis. nemocensky pojištěných osob hlášeno v Kraji Vysočina (1 329), Plzeňském (1 269) a Jihočeském kraji (1 259). Nejméně neschopností pak bylo zaznamenáno v Hlavním městě Praze, a sice 563 případů, což je téměř 2,5krát méně než na Vysočině. Klíčovým faktorem ovlivňujícím tuto skutečnost je **odvětvová struktura** v jednotlivých krajích. Zatímco v Praze je vysoký podíl zaměstnaných pracujících ve službách, nejen na Vysočině, ale i ve zbylých krajích je tento podíl výrazně nižší. Na Vysočině a v Jihočeském kraji je z celé republiky nejvyšší podíl pojištěnců v sekci Zemědělství, lesnictví, rybářství, které je z hlediska úrazovosti nejrizikovější. Na Vysočině představoval podíl pojištěnců v tomto odvětví 6 %, v Jihočeském kraji necelých 5 %. Celorepublikový průměr přitom činil 2 %. Pod hranicí republikového průměru (917 pracovních úrazů na 100 tis. nemocensky pojištěných osob) se nachází kraje s největšími českými městy, čili již zmiňovaná Praha a Jihomoravský kraj (833 pracovních úrazů na 100 tis. nemocensky pojištěných). Kromě nich též Středočeský kraj (896).

Rozdíly výskytu pracovních úrazů podle územního členění jsou tedy do značné míry ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutné připomenout i metodiku zpracování dat, kdy krajská příslušnost vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby v pracovní neschopnosti.

Graf 5.3 porovnává počet pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců v roce 2022 s obdobím před pandemií. Nejvyšší nárůst zaznamenal Olomoucký kraj, kde přibýlo 78 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců, naopak úbytek 128 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců zaznamenal Jihočeský a Královéhradecký kraj.

Graf 5.3: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle krajů ČR, 2019, 2022

Zdroj: ČSÚ

4.6 Evropská statistika pracovních úrazů (ESAW)

Evropská statistika pracovních úrazů – systém **ESAW** (European Statistics on Accidents at Work) – umožňuje sledovat pracovní úrazovost na základě jednotné metodiky, kterou připravil Eurostat. Hlavním cílem je **snížit** jak **výskyt pracovních úrazů**, tak dopady s nimi spojené (sociální problémy, ekonomické ztráty). Projekt ESAW na evropské úrovni svými výsledky významnou měrou přispívá k hlavnímu cíli statistiky pracovních úrazů, tj. **vytvoření dostatečného objemu údajů** o pracovní úrazovosti, na jejichž základě je zvyšována bezpečnost a ochrana zdraví při práci prostřednictvím účinných opatření, která umožňují aktivním způsobem předcházet pracovním úrazům, a tak snižovat jejich počet.

Rámcová směrnice 89/391/EHS týkající se opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci zavedla povinnost pro zaměstnavatele vést seznam pracovních úrazů, které měly za následek pracovní neschopnost delší než 3 pracovní dny, a vypracovávat v souladu s vnitrostátními právními předpisy nebo zvyklostmi zprávy o pracovních úrazech, které utrpěli jeho zaměstnanci. Na tomto základě byl v roce 1990 zahájen projekt evropské statistiky pracovních úrazů s cílem harmonizovat údaje o všech pracovních úrazech, které měly za následek delší než třídní pracovní neschopnost. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1338/2008 ze dne 16. prosince 2008 o statistice Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci stanoví povinnost poskytovat statistiky pracovních úrazů Komisi (Eurostatu).

V České republice byl rozhodnutím Ministerstva práce a sociálních věcí zpracováním Zprávy o pracovní úrazovosti v České republice a správou databáze statistických údajů o pracovních úrazech ve formátu ESAW k zaslání do Eurostatu pověřen **Státní úřad inspekce práce**. Státní úřad inspekce práce (SÚIP) v této oblasti úzce spolupracuje s Českým báňským úřadem (ČBÚ) a ČSÚ.

Statistiky se Eurostatu poskytují **každoročně** a předkládají se nejpozději 18 měsíců po skončení referenčního roku. Eurostat zveřejňuje na svých stránkách výsledky zpracování dat za členské země EU, a to podle závažnosti pracovního úrazu, samostatně za smrtelné pracovní úrazy a za ostatní pracovní úrazy, které mají za následek pracovní neschopnost delší než 3 dny. K dispozici jsou dva základní ukazatele

– absolutní ukazatel počtu pracovních úrazů a relativní ukazatel standardizovaná míra výskytu. Data jsou tříděna podle pohlaví, věku, zaměstnání pojištěnce, ekonomické činnosti zaměstnavatele a dalších kritérií⁹.

Pro mezinárodní srovnání za členské státy EU byl v této publikaci použit relativní ukazatel – **standardizovaná míra výskytu pracovních úrazů** na 100 tis. zaměstnaných osob, který je pro srovnání zemí různé velikosti vhodnějším ukazatelem než absolutní počet pracovních úrazů. Navíc ošetřuje problém rozdílné odvětvové struktury v jednotlivých zemích. Pro zachycení vývoje míry úrazovosti v členských zemích EU byly využity údaje za roky 2011–2020.

Je však nutné upozornit na skutečnost, že vnitrostátní legislativa nebo zvyklosti v oblasti pracovní úrazovosti se mohou v jednotlivých zemích poměrně značně lišit, a tak i data předávaná do Eurostatu, přes veškerou snahu statistiků o harmonizaci a standardizaci, nemusí být zcela srovnatelná.

Míra výskytu (četnost) – ukazatel vyjadřuje počet pracovních úrazů na 100 000 zaměstnaných osob. Samostatné míry výskytu se počítají u smrtelných pracovních úrazů a pracovních úrazů, které mají za následek pracovní neschopnost delší než 3 dny.

Způsob výpočtu:

Míra výskytu = počet úrazů (smrtelných nebo ostatních) / počet zaměstnaných osob ve sledované populaci x 100 000.

Standardizovaná míra výskytu – standardizovaný počet pracovních úrazů na 100 000 zaměstnaných osob spočívající v použití stejné (standardizované) váhy v každém odvětví v každé zemi, jako je celková v rámci EU („standardizovaná“ míra úrazovosti). Použití standardizovaného ukazatele řeší problém častějšího výskytu pracovních úrazů v některých zaměstnáních v závislosti na vyšším podílu vysoce rizikových odvětví v průmyslové struktuře země. Standardizovaná míra pokrývá následující sekce klasifikace NACE: A, C–N, tj. bez sekcí B (Těžba a dobývání) a O–U (zahrnující některé služby).

Co se týče **pracovních úrazů**, které si vyžádaly **pracovní neschopnost delší než 3 dny**, se **Česká republika** s hodnotou standardizované míry 720 pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob v roce 2020 řadila stejně jako v předchozím roce 2019 na **16. místo** v rámci **EU27**. Nejvyšší míra pracovní úrazovosti je podle Eurostatu dlouhodobě v Portugalsku, Francii a ve Španělsku. V roce 2020 činila v těchto zemích více než 2 300 pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob. S odstupem následovalo Dánsko (1 902), Německo (1 782) a Lucembursko (1 748). Průměr za státy EU27 činil 1 466 pracovních úrazů s minimálně 3denní pracovní neschopností na 100 tis. zaměstnaných osob. Nejnižší míra pracovní úrazovosti (pod hranici 400 pracovních úrazů) byla v roce 2020 vykázána v Bulharsku, Rumunsku, Řecku, Lotyšsku a Litvě. V Bulharsku bylo na 100 000 zaměstnaných hlášeno pouze 77 pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny, v Rumunsku 81.

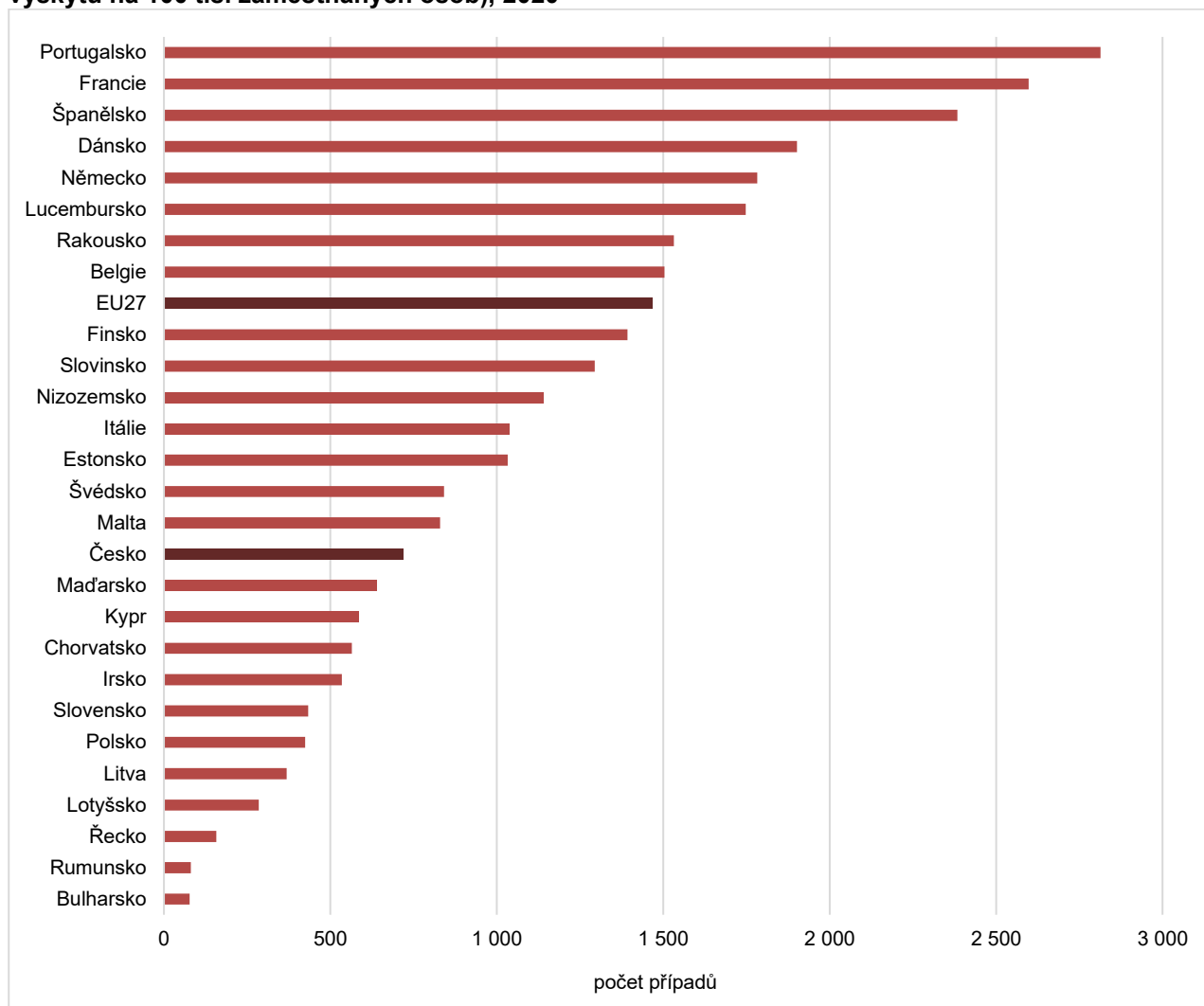
Podle informací Eurostatu je v zemích s nejvyšší mírou výskytu pracovních úrazů (Španělsko, Francie, či Portugalsko) zaveden systém hlášení úrazů na základě pojištění. Osoba postižená úrazem obdrží při nahlášení úrazu významnou peněžní kompenzaci od pojišťovny. V zemích východní Evropy pracovní úrazovost nejčastěji spadá do systému sociálního zabezpečení. Z těchto zemí jedině Slovinsko a Estonsko vykázovalo více než 1 000 pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 000 zaměstnaných osob. Dlouhodobě nejnižší míra v Rumunsku a Bulharsku, navíc s odstupem za ostatními státy, patrně do značné míry odráží vysoký podíl nenahlášených pracovních úrazů.

Jedná se o první data ze statistiky ESAW mapující období onemocnění covid-19. Vyjma Maďarska a Lotyšska (kde došlo k mírnému meziročnímu nárůstu) a Rumunska (které zažilo stagnaci) v ostatních zemích došlo k poklesu počtu pracovních úrazů. Největší absolutní pokles zaznamenalo Řecko (–1 313) a Francie (–809), v relativním vyjádření Španělsko (–36 %) a Malta (–30 %). Je však potřeba dodat, že míra rozšíření nemoci covid-19 a s ní související opatření, která měla dopad i na pracovní úrazovost, se lišila napříč zeměmi.

⁹ Poslední dostupná data s mezinárodním srovnáním za členské státy EU27 byla v době zpracování této publikace za rok 2020. Jejich zdrojem je databáze Eurostatu: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/health/data/database>

Graf 6.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny v zemích EU (standardizovaná míra výskytu na 100 tis. zaměstnaných osob), 2020

Zdroj: Eurostat (ESAW)

Tab. 6.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny v zemích EU (standardizovaná míra výskytu na 100 tis. zaměstnaných osob), 2011–2020

Členské státy EU	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
EU27	2 029,4	1 862,4	1 815,8	1 768,5	1 761,9	1 772,4	1 801,0	1 768,9	1 712,5	1 466,3
Belgie	2 523,4	2 197,3	2 147,3	1 724,4	1 518,6	1 972,2	1 946,3	1 866,3	1 746,0	1 503,4
Bulharsko	84,6	84,9	79,7	82,5	82,8	76,0	79,0	77,7	83,1	76,8
Česko	971,4	941,4	896,1	907,0	953,3	917,1	884,2	948,7	933,8	719,7
Dánsko	2 239,4	2 177,9	2 094,2	1 983,1	1 787,8	1 813,0	1 614,4	1 770,0	1 933,9	1 902,3
Estonsko	1 076,2	1 005,5	1 095,4	1 137,9	1 204,4	1 210,4	1 050,6	1 033,1	1 178,0	1 032,5
Finsko	2 481,0	2 166,1	2 229,8	2 083,2	1 963,9	1 860,2	1 906,2	1 892,1	1 850,6	1 393,0
Francie	4 579,0	3 047,9	3 163,5	3 385,7	3 490,1	3 409,2	3 307,1	3 421,2	3 406,9	2 597,5
Chorvatsko	1 012,4	835,9	867,9	906,5	989,0	984,3	1 044,2	868,2	791,9	564,4
Irsko	955,0	809,6	1 036,1	1 072,0	924,0	768,9	1 115,9	789,5	559,5	534,2
Itálie	2 004,7	1 682,6	1 711,8	1 619,2	1 515,7	1 477,1	1 456,0	1 382,9	1 354,4	1 036,8
Kypr	858,6	754,8	571,5	870,7	697,3	716,7	751,4	766,9	818,9	584,9
Litva	235,3	280,2	259,7	296,7	313,9	332,7	377,0	353,8	437,7	369,0
Lotyšsko	195,6	194,5	224,5	222,8	248,0	235,9	246,6	280,5	266,2	284,9
Lucembursko	2 396,6	2 324,1	2 465,9	2 286,8	2 255,8	2 510,8	2 131,2	2 285,9	2 289,3	1 748,3
Maďarsko	531,1	534,4	487,2	549,0	569,2	722,2	639,7	596,0	605,0	638,9
Malta	1 848,0	2 008,7	1 888,1	1 863,7	1 675,0	1 507,4	1 057,5	1 202,4	1 187,1	829,3
Německo	2 369,1	2 202,5	2 178,4	2 124,2	2 096,8	2 079,9	2 058,1	1 985,8	1 939,5	1 782,2
Nizozemsko	2 268,7	2 663,4	2 278,2	1 393,6	1 241,1	1 304,1	1 451,7	1 431,9	1 327,2	1 139,6
Polsko	580,9	607,2	540,8	525,2	535,1	537,7	518,1	574,2	479,1	424,0
Portugalsko	3 537,0	3 563,5	3 618,8	3 582,2	3 677,2	3 589,5	3 563,4	3 342,9	3 283,7	2 814,2
Rakousko	1 961,3	1 902,5	1 840,2	1 806,0	1 749,8	2 102,3	2 072,6	1 864,2	1 721,6	1 531,7
Rumunsko	74,8	72,5	76,7	74,8	85,8	87,4	91,8	92,5	79,8	80,6
Řecko	519,0	459,5	447,0	152,1	241,4	229,1	236,4	172,6	197,2	157,0
Slovensko	444,9	421,2	426,9	414,9	525,9	533,5	530,9	538,6	520,8	433,1
Slovinsko	2 006,8	1 787,7	1 594,7	1 627,1	1 658,8	1 556,7	1 636,7	1 567,2	1 477,0	1 294,4
Španělsko	3 421,6	2 889,6	2 909,0	3 220,4	3 150,9	3 209,8	3 267,7	3 275,1	3 697,2	2 384,1
Švédsko	874,2	901,4	875,0	759,8	768,7	796,2	774,3	781,1	968,2	841,8

Přerušeni v časové řadě

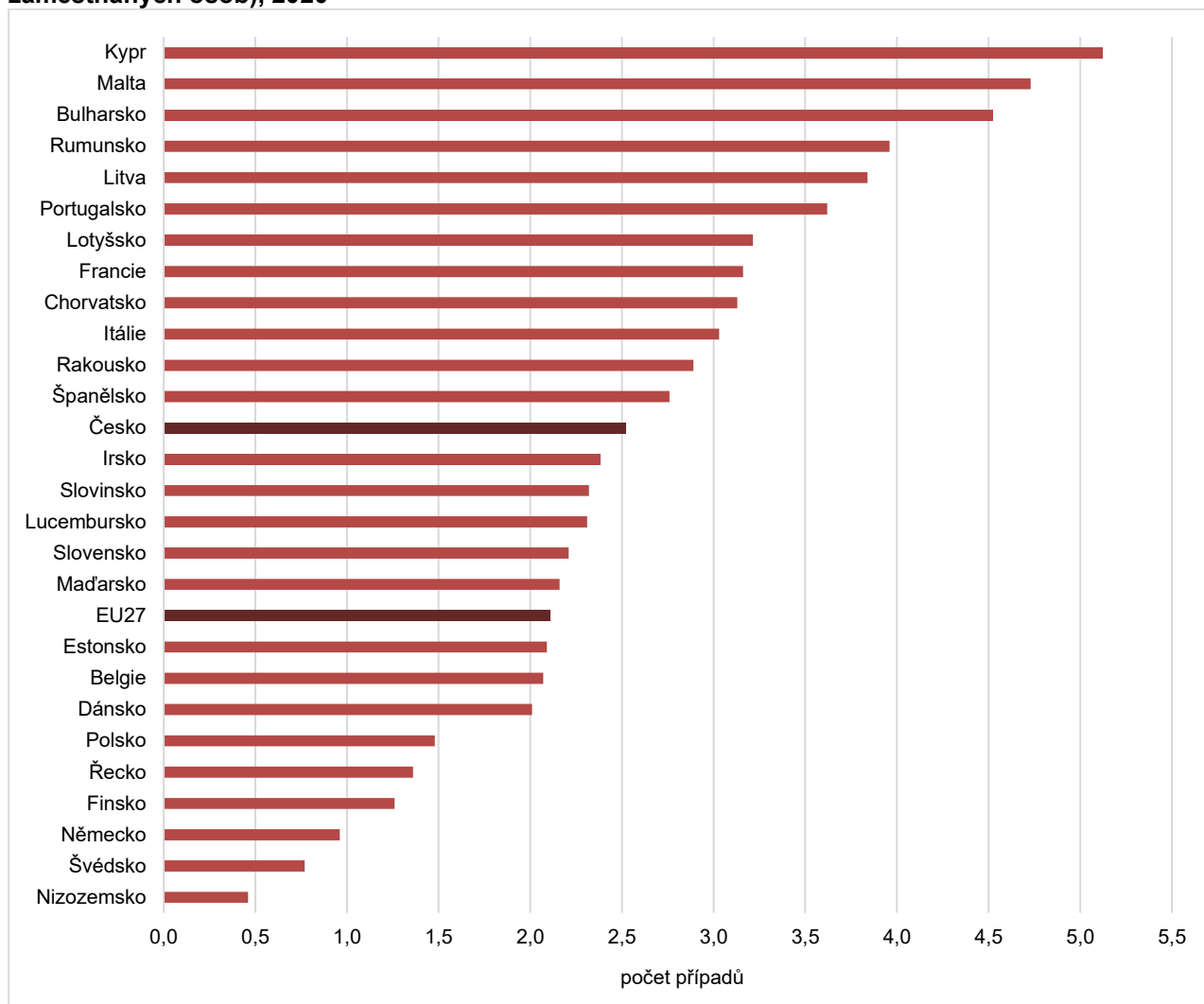
Zdroj: Eurostat (ESAW)

V oblasti **smrtečných pracovních úrazů** se **Česká republika** s hodnotou 2,5 smrtečných pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob v roce 2020 řadila na **13. místo** v rámci **EU27**. V roce 2019 jí patřila 17. příčka. Zatímco v letech 2016 a 2017 bylo Česko na úrovni celoevropského průměru, v roce 2020 ho převyšovalo o 0,4 úrazu v přepočtu na 100 tis. zaměstnaných. Nejvyšší míra smrtečné pracovní úrazovosti byla v roce 2020 podle Eurostatu na ostrovních státech Kypr (5,1 na 100 tis. zaměstnaných osob) a Malta (4,7), kde ovšem vlivem velmi malé populace zaměstnaných osob dochází každoročně k velkým výkyvům tohoto ukazatele. Následovalo Bulharsko a Rumunsko s hodnotami 4,5 a 4,0. Naopak nejnižší míra smrtečné pracovní úrazovosti se dlouhodobě drží v Nizozemsku (0,5), Švédsku (0,8), Německu (1,0) a Finsku (1,3).

Na rozdíl od pracovních úrazů s pracovní neschopností, na ty smrtečné neměla nemoc covid-19, lépe řečeno opatření proti jejímu šíření, tak jednoznačný vliv. Rizikovější odvětví, náchylnější na smrtečné pracovní úrazy, zaměstnávající manuálně pracující, neumožňovaly takové zapojení práce z domova jako třeba administrativní obory. K meziročnímu poklesu míry smrtečné pracovní úrazovosti došlo jen u 15 států. Nejvíce v Lucembursku (-2,9 úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob) a ve Francii (-1,7). Naopak největší nárůst byl zaznamenán na Maltě (+2,9) a na Kypru (+1,2).

Graf 6.2: Smrtelné pracovní úrazy v zemích EU (standardizovaná míra výskytu na 100 tis. zaměstnaných osob), 2020

Zdroj: Eurostat (ESAW)

Tab. 6.2: Smrtelné pracovní úrazy v zemích EU (standardizovaná míra výskytu na 100 tis. zaměstnaných osob), 2011–2020

Členské státy EU	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
EU27	2,8	2,7	2,4	2,5	2,6	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1
Belgie	4,5	2,1	3,1	1,7	2,4	2,3	2,3	2,7	1,9	2,1
Bulharsko	4,6	4,7	3,7	5,4	4,3	3,7	4,3	3,8	4,1	4,5
Česko	4,0	3,0	2,7	2,6	3,4	2,2	2,1	2,9	2,4	2,5
Dánsko	3,2	3,0	2,3	1,9	1,4	1,9	1,3	1,9	2,9	2,0
Estonsko	3,5	1,9	3,5	2,2	2,5	4,6	1,0	1,9	2,5	2,1
Finsko	1,6	1,9	1,2	1,7	1,8	1,6	1,4	1,3	1,3	1,3
Francie	8,1	3,5	3,7	3,7	4,0	4,1	3,6	3,7	4,8	3,2
Chorvatsko	3,5	4,6	2,4	2,3	2,7	3,1	2,8	3,3	3,0	3,1
Irsko	4,2	3,4	2,7	3,1	2,9	2,7	2,5	2,0	2,7	2,4
Itálie	3,3	2,9	3,0	3,0	3,1	2,6	2,5	2,7	2,6	3,0
Kypr	4,0	3,9	3,7	2,6	1,5	1,9	0,9	4,5	3,9	5,1
Litva	4,8	6,3	5,0	5,6	4,3	4,4	3,5	3,9	3,6	3,8
Lotyšsko	6,1	5,3	4,5	6,0	4,1	5,5	2,8	4,7	3,4	3,2
Lucembursko	3,6	5,2	1,6	3,7	4,4	10,8	2,6	6,4	5,2	2,3
Maďarsko	3,6	2,0	1,8	2,9	2,9	2,8	2,6	2,4	2,6	2,2
Malta	0,8	7,6	4,7	4,6	3,5	4,0	0,6	2,3	1,5	4,7
Německo	1,5	1,5	1,3	1,4	1,3	1,1	1,2	1,0	1,1	1,0
Nizozemsko	0,7	0,7	0,8	1,0	0,8	0,7	0,8	0,9	0,7	0,5
Polsko	2,7	2,6	1,9	1,9	2,0	1,6	1,8	1,8	1,1	1,5
Portugalsko	4,9	4,8	4,5	4,7	4,6	4,0	3,9	2,7	2,7	3,6
Rakousko	3,6	4,4	4,2	4,0	4,2	5,4	4,1	4,3	3,5	2,9
Rumunsko	8,7	7,6	6,9	7,1	7,5	6,1	5,7	5,3	3,4	4,0
Řecko	1,4	1,3	1,2	1,2	2,4	1,9	2,0	1,7	1,6	1,4
Slovensko	2,3	3,1	3,3	2,3	3,6	2,7	2,8	2,6	2,2	2,2
Slovinsko	4,2	3,2	3,0	4,0	3,6	2,2	2,8	2,1	1,9	2,3
Španělsko	3,3	3,0	2,7	3,1	3,5	2,9	2,9	2,8	3,3	2,8
Švédsko	2,3	1,4	1,2	1,5	1,2	1,2	1,7	1,7	1,1	0,8

Přerušení v časové řadě

Zdroj: Eurostat (ESAW)

4.7 Závěrečné shrnutí

- V roce 2022 bylo v Česku **nemocensky pojištěno** celkem **4 748 tis. osob**, tedy o 40 tis. více než před rokem. Meziročně nejvýrazněji vzrostl počet pojištěných zaměstnanců v oblasti Vzdělávání (o 13 tis.; tj. 3 %), naopak největší pokles byl zaznamenán v sekci Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení, kde ubylo 11 tis. (-4 %) nemocensky pojištěných.
- Poprvé v desetileté historii mezi pojištěnci převažovaly ženy (50,3 %) nad muži (49,7 %). V roce 2022 bylo nemocensky pojištěných 2 389 tis. žen a 2 359 tis. mužů. Meziročně vzrostl počet pojištěných mužů o 4 tis. (v relativním vyjádření o 0,2 %), zatímco počet žen se zvýšil o 35 tis. (1,5 %).
- V roce 2022 bylo v Česku nahlášeno **celkem 3 458 tis. případů pracovní neschopnosti**. Meziročně jejich počet vzrostl o čtvrtinu, tj. o 703 tis. Částečně je nárůst způsoben z metodických důvodů, kdy na začátku roku 2022 docházelo k duplicitnímu vystavování některých neschopenek (*podrobněji viz str. 21*), což komplikuje meziroční srovnání počtu případů pro nemoc a celkový počet neschopností.
- Pouze ve druhém pololetí roku 2022 bylo nahlášeno 1 404 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti. Meziroční nárůst oproti 2. pol. 2021 činil 50 tis. a též nárůst ve srovnání s druhou polovinou roku 2020 byl jen mírný.
- Výrazně **více neschopenek** v roce 2022 **nahlásily ženy**. Bylo evidováno 1 869 tis., což je o šestinu (281 tis.) více případů, než kolik ve stejném období nahlásili muži (1 589 tis.).
- Srovnáme-li 2. pol. 2022 s obdobím před pandemií (tedy s 2. pol. 2019), počet **neschopenek pro nemoc** se zvýšil o 55 % (+459 tis.). **U mužů** vzrostl o 51 % (+194 tis.), **u žen** o 58 % (+266 tis.).
- Počet neschopenek pro **pracovní úraz** (45 tis.) se v roce 2022 oproti roku 2021 nezměnil. Stejně jako v předchozím roce došlo k 88 **smrtebným pracovním úrazům**.
- V roce 2022 **na 100 pojištěnců** připadalo 73 nově hlášených **případů pracovní neschopnosti**. Nejvyšší hodnotu (95) vykazovala sekce Zpracovatelský průmysl, za ní se nacházelo Vzdělávání s 86 případy.
- Nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v **krajském srovnání** bylo hlášeno v Libereckém (89), Plzeňském a Ústeckém kraji (oba shodně 83). Podprůměrné hodnoty vykazovala Praha (57) a Jihomoravský kraj (71).
- Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti v roce 2022 činil **91 064 tis. dnů**, což je o 4 % méně než před rokem. Toto číslo je ovšem opět zatíženo duplicitami z počátku roku. Druhé pololetí už touto skutečností ovlivněno není. A tak zatímco počet případů dočasné pracovní neschopnosti se meziročně v druhých pololetích příliš neměnil (+50 tis.), počet dnů v neschopnosti poklesl o 3,4 mil. a blížil se předcovidové hodnotě z 2. pol. 2019.
- **Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti** meziročně klesla ze 35 v roce 2021 na 26 dnů v roce 2022. **Ženy** strávily v pracovní neschopnosti v průměru na 1 případ 26,6 dne, muži 26,1 dne. Pandemické roky s sebou přinesly pokles průměrné délky trvání dočasné pracovní neschopnosti.
- Nejdélší doba pracovní neschopnosti (37 dnů) byla v sekci Zemědělství, lesnictví, rybářství a Ubytování, stravování a pohostinství (36). Nejkratší naopak ve Vzdělávání a v ICT činnostech (shodně 17).
- **Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** v roce 2022 dosáhlo hodnoty 5,3. V případě mužů činila hodnota 4,8 %, u žen 5,7 %.
- Ve sledovaném roce kvůli dočasné pracovní neschopnosti **denně na pracovištích chybělo 249 489 nemocensky pojištěných osob**. Ve 2. pol. 2022 to bylo **221 068 nemocensky pojištěných osob**, tedy ve srovnání s obdobím před pandemií 2. pol. roku 2019 přibližně o 6 tisíc (3 %) zaměstnanců více.
- Za rok 2022 bylo pojištěncům vyplaceno **nemocenské ve výši 33 mld. Kč**. Meziročně výdaje (poprvé za desetiletou historii) klesly o 1,3 mld. Kč, tj. o 4 % a vrátily se tak zhruba na hodnotu z roku 2020. Výdaje na nemocenské v přepočtu na jednoho pojištěnce v roce 2022 činily 6 900 Kč.